

LIGE KØN LEGER BEDST

TEMATISK RAPPORT OM BETYDNING AF
KØN I FORHOLD TIL OPDRAGELSE,
SKOLEGANG OG UNGDOMSKULTUR

SEX
SAMFUND

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING	4
TAK	5
SEX & SAMFUNDS SEKS ANBEFALINGER	6
OPSUMMERING	8
BEGREBSAFKLARING	9
RAPPORTENS OPBYGNING	9
KAPITEL 1: KØN OG OPDRAGELSE	10
KAPITEL 2: KØN I SKOLEN	18
KAPITEL 3: KØN OG UNGDOMSKULTUR	28
METODE OG DATA	37
LITTERATURLISTE	38

© Sex & Samfund 2021

Ansvarshavende redaktør: Bjarne B. Christensen
Analyseansvarlig: Thea Gregersen
Tekst og analyse: Thea Gregersen og Mia Panholm Jacobsen
Vidensindsamling: Mia Panholm Jacobsen
Fotos: Andreas Bergmann Steen, Unsplash, Pexels
Layout: Andreas Bergmann Steen

INDLEDNING

"Tøseskud", "rigtige drenge græder ikke", "lyserød er en pigefarve".

Disse udsagn kan virke banale og som floskler, men er vigtige eksempler på, hvordan børn og unge i Danmark kan opleve, at deres muligheder for livsudfoldelse er begrænset af deres køn på en negativ måde.

Denne rapport er en del af Uge Sex 2021 med det formål at styrke viden, om hvordan køn og ligestilling spiller en rolle i forhold til børn og unges trivsel.

Populært sagt lever vi i Danmark på en 'ligestilling-sløgn', hvor de fleste af os går rundt med den antagelse, at vi har ligestilling mellem kønnene. Men børn og unge mærker stadig, at deres køn kan spænde ben for, at de kan være den, de gerne vil. Normer og forventninger til køn påvirker børn meget tidligt i livet; børn i femårsalderen forventer, at piger og drenge er lige kloge, mens børn på seks og syv år vurderer piger og drenge værd og intelligens forskelligt.

"Jeg tror da det ligger i en, hvordan man er feminin på den rigtige måde. Jeg kan godt mærke, når jeg er sammen med fyre, så er jeg da anderledes, end når jeg er sammen med piger. Altså jeg prøver at være en mere feminin version af mig selv. Og det er bare noget, der sker. Det er selvfølgelig lidt anstrengende, at man føler, man holder nogle ting inde (...) Det er også noget, jeg er opmærksom på, at jeg gør, og jeg prøver da også at bryde med de ting, men det er bare svært."

Ung kvinde, 18 år, Hovedstaden.

Vores køn påvirker os hele livet. Vi påvirkes af forventninger til, hvordan en 'rigtig' pige og en 'rigtig' dreng er, allerede når vi bliver født, når vi får vores første stykke legetøj, når vi træder ind på lilla stue i børnehaven, når vi bliver opdelt i 'stille piger' og 'stærke drenge' i skolen – og den påvirkning fortsætter gennem opvæksten og ungdommen.

Derfor sætter Sex & Samfund med denne tematiske rapport fokus på de kønsnormer og kønsidealiser, der har en betydning i forhold til børn og unges trivsel, ligesom rapporten forholder sig til, hvordan man kan ændre det. Rapporten anskuer gennem en kønslinse, hvordan køn spiller en rolle i opdragelsen, i skolen og i ungdomslivet.

Rapporten henvender sig til fagpersoner i og omkring grundskolen og ungdomsuddannelserne samt politikere og beslutningstagere.

TAK

Denne rapport bygger på en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt danske forældre til børn i grundskolen, kvalitative interviews med unge i aldersgruppen 17-19 år samt interviews med eksperter og forskere inden for køn, mobning og ungdomskultur.

Spørgeskemaundersøgelsen er udført af Voxmeter for Sex & Samfund i oktober 2020, og de kvalitative interviews med unge og eksperter er udført i september, oktober og november 2020.

Vi vil gerne takke alle de mange børn og unge, vi hver dag er i kontakt med på Sex & Samfunds rådgivningstjenester Sexlinien for Unge og Privatsnak samt møder i seksualundervisning i klasselokaler rundt om i Danmark, og som har gjort os klogere på, hvordan deres køn spiller en rolle i forhold til at leve det liv, de gerne vil.

Vi vil også meget gerne takke de unge, som har deltaget i kvalitative interviews i forbindelse med tilbivelsen af rapporten samt de mange forældre, der har taget sig tid til at besvare vores spørgeskemaundersøgelse.

Endelig vil vi gerne takke de eksperter, der har udtalt sig til rapporten og givet sparring undervejs. En særlig tak skal lyde til professor og mobbeforsker Dorte Marie Søndergaard, uddannelses- og kønsociolog Cecilie Nørgaard, lektor og kønsforsker Christian Groes, ekspert i digital ungdomskultur Maia Kahlke Lorentzen samt tidligere forperson for ligestillingsorganisationen DareGender Rasmus Hald Møller.

I rapporten findes mange citater fra unge, som viser, hvordan de oplever, at deres køn spiller en rolle i deres liv. Citaterne kommer fra de mange kvalitative interviews, vi har foretaget. Størstedelen af citaterne er uredigerede og står, som de selv har fortalt dem. Enkelte steder har vi dog justeret citaterne, hvis den oprindelige version kunne afsløre den unges identitet, eller hvis citatet var svært at forstå ude af kontekst. Der er også citater fra forældre, som kommer fra den spørgeskemaundersøgelse, vi har foretaget, hvor forældrene i åbne svarkategorier havde mulighed for at skrive med egne ord, hvad de oplever som forældre.

SEX & SAMFUNDS SEKS ANBEFALINGER

Nærværende tematiske rapport viser, at der er flere faktorer på spil, i forhold til hvilken betydning kønsnormer og forventninger til køn har for børn og unges trivsel. Sex & Samfund har udarbejdet følgende seks anbefalinger, som er centrale for at sikre, at børn og unge vokser op, uden at deres køn er en barriere for deres trivsel og muligheder.

1: STYRK SKOLE-HJEM-SAMARBEJDET OG GØR KØN TIL ET EMNE, DER BEHANDLES PÅ FORÆLDREMØDER I LØBET AF GRUNDSKOLEN

Spørgeskemaundersøgelsen blandt danske forældre i rapporten viser, at to ud af tre forældre i meget høj eller i høj grad mener, at drenge og piger har de samme muligheder i livet anno 2020. Samtidig mener en del af forældrene, at drenge og piger ikke skal opdrages ens. De eksperter, vi har interviewet til rapporten, peger på, at forældrene spiller en vigtig rolle sammen med skolen i forhold til at fremme ligestilling og mangfoldighed blandt eleverne.

Derfor anbefaler Sex & Samfund, at skoler tager køn op med forældre, konkret skal det ske på forældremøder i både indskoling, mellemtrin og udskoling, og at skolen løbende snakker med forældrene om skolens holdning til køn. Snakken kan blandt andet handle om relationer på tværs af køn ved legeaftaler, fødselsdage og fællesarrangementer.

2: STYRK SEKSUALUNDERVISNING I GRUNDSKOLEN

De unge, vi har interviewet til rapporten, efterspørger bedre seksualundervisning. Samtidig viser en evaluering foretaget af Undervisningsministeriet i 2019, at seksualundervisning i grundskolen er mangelfuld og usystematisk.

Sex & Samfund mener derfor, at seksualundervisning i grundskolen skal opprioriteres ved at gøre dele af seksualundervisningen til et timefastsat fag. Derudover er den fortsatte integration af seksualundervisning i de øvrige fag i skolen afgørende for at sikre sammenhængskraft, samt at vigtige spørgsmål om fx grænser, overgreb, køn, mangfoldighed og rettigheder kan inddrages når det er relevant i undervisningen og for børnene.

Ligeledes skal skoleledelserne pålægges at udarbejde en plan for, hvordan SSF skal implementeres på netop deres skole. Dette skal ske som led i den almindelige årsplanlægning. Det skal desuden pålægges alle skoler at nedsætte en seksualundervisningstovholder. Tovholderne har til opgave at koordinere seksualundervisning med det øvrige personale på skolen og herigennem sikre en systematik og progression i arbejdet med seksualundervisning på skolen samt at give faglig inspiration og sparring til skolens øvrige personale og derigennem styrke det faglige miljø omkring seksualundervisning på skolen.

2: KLÆD LÆRERNE PÅ TIL AT HÅNDTERE PROBLEMATIKKER KNYTTET TIL KØN

Rapporten viser, at skolen udgør en væsentlig arena for problematikker relateret til køn som fx mobning, slutshaming samt kønnede forventninger til børns kunnen og adfærd.

Derfor anbefaler Sex & Samfund, at man klæder lærerne bedre på til at håndtere problematikker knyttet til køn. Konkret anbefaler vi, at læreruddannelsen skal ændres, så nye lærere får styrket deres kompetencer i forhold til generel normkritisk, pædagogisk og didaktisk tilgang samt mulighed for at vælge et specialiseringsmodul (med ECTS-point) i seksualundervisning. Dette skal være del af reformeringen af læreruddannelsen.

Vi anbefaler også, at man styrker mulighederne for mere og bedre efteruddannelse, så de undervisere, der er færdiguddannede, får mulighed for at få de rette kompetencer til at kunne varetage seksualundervisningen.

4: GØR KØN TIL EN DEL AF SKOLENS STRATEGI MOD MOBNING

Vores sprog har en stor betydning for de forventninger, der er til køn. Det bekræftes af de eksperter, vi har talt med, i forbindelse med tilblivelsen af denne tematiske rapport. Ord som 'tøsefornærmet', 'drengestreger', 'tøsedreng' og 'tudeprins' er med til at reproducere de stereotype forestillinger, der er for køn.

Derfor anbefaler Sex & Samfund, at skoler skriver deres holdning til køn ind i skolens trivselspolitik eller i skolens anti-mobbestrategi. Ved at have et større fokus på ligestilling i en tværgående politik eller strategi, vil der være nogle rammer og en handlingsplan fra skoleledelsen, som skolens personale, elever og forældre kan forholde sig til.

Ligeledes opfordrer Sex & Samfund til, at man i grundskolen arbejder med at bruge et sprog, der ikke kategoriserer kønsadfærd, og som henvender sig til alle uanset køn.

5: GØR UNDERVISNING I KØN, KROP OG SEKSUALITET OBLIGATORISK PÅ UNGDOMSUDDANNELSERNE

De unge, vi har talt med i forbindelse med denne tematiske rapport, italesætter, at de mangler viden og handlekompetencer i forhold til at bryde normer for køn.

Sex & Samfund anbefaler derfor, at man indfører lærerstyret obligatorisk undervisning i køn, krop og seksualitet på ungdomsuddannelserne. Undervisningen skal være en viderebygning på seksualundervisningen i grundskolen, men have et andet fokus, herunder på samtykke, seksuel dannelse, magt og sexisme, digital dannelse og uønsket billeddeling.

Alle ungdomsuddannelser skal udarbejde en helhedsorienteret plan for, hvordan skolen arbejder med at fremme elevernes sundhed og trivsel i relation til køn, krop og seksualitet. Planen skal være en del af skolens værdiregelsæt og være offentligt tilgængelig på samme måde som skolens anti-mobbestrategi.

6: MERE VIDEN OM KØN I FORHOLD TIL BØRN OG UNGES TRIVSEL

Sex & Samfund anbefaler, at der indsamles yderligere viden om betydningen af køn i forhold til børn og unges trivsel.

I nærværende tematiske rapport er der indikationer på køns betydning i forhold til opdragelse, mobning, trivsel og livsbane. De kvalitative interviews med unge indikerer, at de har mærket køn som en barriere, og den kvantitative spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til børn i grundskolen indikerer, at forældre i Danmark antager, at børn og unge har lige muligheder uanset deres køn. Derfor er det vigtigt, at der foretages yderligere undersøgelser af, i hvilket omfang køn udgør en barriere for, at børn og unge i Danmark kan leve det liv, de gerne vil.

OPSUMMERING

I denne tematiske rapport stiller vi skarpt på betydningen af køn i børn og unges liv gennem et fokus på opdragelse, skolen og mobning samt ungdomskultur.

Overordnet set viser rapporten, at køn har en stor betydning for børn og unges liv, både i barndommen, i ungdomslivet og som voksne. Køn spiller en rolle fra den dag, vi bliver født og påvirker os alle i resten af vores livsforløb. Da små børns hjerner er formbare og plastiske, er det af afgørende betydning for resten af livet, hvordan børn bliver opdraget og stimuleret.

Hvis vi ser rapporten som et livsforløb, starter vi i kapitel 1 med at fokusere på køn og opdragelse. Vores rapport viser, at knap halvdelen af de danske forældre i vores spørgeskemaundersøgelse ikke mener, at køn spiller en rolle i deres opdragelse af deres børn. Dog har hver femte forælder i undersøgelsen opstillet regler om udseende og tøj for deres børn, og en ud af fem forældre mener ikke, at piger og drenge skal opdrages ens. Dette kan være et udtryk for, at der er køn på spil i opdragelsen, også selvom mange af forældrene ikke tillægger køn en større betydning. De eksperter, vi har talt med, betoner da også, at der er nogle stærke og dominerende kønsopfattelser, der påvirker børn fra de er helt små. Dette bekræftes af vores interviews med unge, der oplever, at der er nogle fastlagte normer for, hvordan man skal være eller opføre sig, alt efter sit køn, hvilket har påvirket dem på forskellige måder – og i nogle tilfælde har de følt sig begrænset i deres muligheder for at være dem, de gerne vil være.

Herefter bevæger vi os i rapportens kapitel 2 videre til at se på køns betydning i skolen. Majoriteten af forældrene i vores undersøgelse har oplevet kønsopdeling i de-

res barns klasse i faglige eller sociale sammenhænge, men halvdelen af forældrene synes ikke, at denne kønsopdeling er en god idé. Samtidig betoner eksperter, at vi i høj grad stadigvæk definerer børn ud fra deres køn. Børn lærer at høre til gennem deres tilhørsforhold til en bestemt gruppe som dreng eller pige. I skoler med stor utryghed og angst, kan det have store konsekvenser i form af mobning og eksklusion, hvis man ikke passer ind i gruppen eller ikke gør sit køn 'korrekt'. Flere af de unge, vi har talt med, har da også selv oplevet ikke at kunne leve op til at være en 'rigtig' pige eller en 'rigtig' dreng på et tidspunkt i deres skoletid.

Afslutningsvis fokuserer vi i kapitel 3 på køn og ungdomskultur. Normer for køn påvirker unge på mange parametre, eksempelvis når de skal vælge en ungdomsudannelse, eller når de indgår i sociale fællesskaber. Når det kommer til seksualitet, er kønnene ikke ligestillet. De unge, vi har talt med, oplever, at piger bliver set som billige eller mister respekt fra andre, hvis de har mange sexpartnere. Til gengæld oplever drenge og unge mænd et stort pres for at være seksuelt aktive eller være den, der tager initiativet. Derudover oplever unge, herunder særligt unge kvinder, i høj grad at blive udsat for grænseoverskridende seksuel adfærd i Danmark, hvilket de unge, vi har talt med, også beretter om. Dette kan bl.a. skyldes, at de unge har svært ved at afkode hinandens sprog og grænser. Derfor efterlyser de eksperter, vi har talt med, at der i højere grad sættes fokus på at klæde børn og unge bedre på til at snakke om køn, grænser og seksualitet i en mere og mere digital virkelighed. De unge, vi har talt med, efterlyser også mere undervisning om køn og seksualitet, så de kan lære at forstå – og potentielt udfordre – normer og forventninger til køn.

BEGREBSAFKLARING

I denne rapport anvender vi *køn* og *mobning* som centrale begreber, og disse vil vi kort definere i dette afsnit¹.

KØN

I denne rapport forstår vi begrebet 'køn' ud fra en bred og performativ forståelse. Det betyder, at vi belyser køn, kønsidentitet og -udtryk i konteksten af, hvilke normer og forventninger, der er knyttet til det køn. Med performativitet menes, at køn ikke udelukkende er noget, der i forvejen er givet, eller som udgør en natur ud fra den biologi, mennesker har, men også er kulturelt formet og defineret – og en rolle, man spiller, i en given kontekst, såsom på skolen eller i fritidsklubben. Det er ikke vores ærinde at forsøge definitivt at definere, hvad køn er, idet denne tematiske rapport ønsker at undersøge forskelligartede fænomener, der kan relatere sig til køn på en eller anden måde. Kulturelle normer er således afgørende for, hvad man forstår som hhv. 'drenget' og 'piget' og er foranderligt alt efter tid og sted.

MOBNING

Et andet begreb rapporten forholder sig til er 'mobning'. Den eksisterende mobbeforskning kan kategoriseres i tre

paradigmer:

- Mobning som en form for individuel aggression
- Mobning som samfundsmæssig vold
- Mobning som udtryk for en dysfunktionel gruppedynamik²

I denne tematiske rapport tager vi udgangspunkt i nyere dansk mobbeforskning og læner os op ad eXbus³ definition af mobning. Ud fra denne forståelse kan mobning ikke isoleres til at handle om individers individuelle karakteristika. I stedet skal mobning ses som et komplekst fænomen, der handler om den enkelte klassens dynamikker, kultur og historie, hvori man ser på de normer og sociale mønstre, der er udviklet i klassen. En specifik definition af mobning er ifølge eXbus ekstreme udstødemønstre⁴. Det er i denne sammenhæng ikke tilstrækkeligt kun at se på børnene, men vi skal også inddrage lærernes, skoleledernes og forældrenes forståelser og praksisser i en forståelse af mobning. Det er også relevant at inddrage børnenes fysiske rammer, digitale teknologier, spil, medier osv. som en måde at forstå mobning på⁵.

RAPPORTENS OPBYGNING

Denne tematiske rapport er inddelt i tre kapitler. Kapitel 1 handler om køn og opdragelse, kapitel 2 om køn og skolen, og kapitel 3 stiller skarpt på køn og ungdomskultur. Den præsenterede data anvendes på tværs af alle kapitlerne for at sikre en kontinuitet i rapportens fokus på køn og ligestilling.

Rapportens opbygning kan til dels ses som struktureret omkring et livsforløb, hvor vi starter med at fokusere på opdragelse i de tidlige år, dernæst rykker vi videre til grundskolen og fokuserer på mobning, for til sidst at se på ungdomslivet. Det er vigtigt at bemærke, at vores ærinde ikke er at sige noget kausalt eller definitivt i forhold til hvordan et liv er, eller i hvilken retning årsager og konsekvenser går. Denne form for opbygning er udelukkende valgt for at illustrere rapportens fokus på *eksempler* på alle de erfaringer og oplevelser, man kan have som barn og ung og voksen i forhold til køn og ligestilling.

¹ Læs mere om vores metodiske overvejelser i afsnittet 'Metode og data' til sidst i rapporten.

² Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (2009): 'Mobning – sociale processer på afveje', s. 8.

³ eXbus - Exploring Bullying in Schools er et forskningsprojekt på DPU - Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse på Aarhus Universitet, der løb fra 2007 til 2011 og var ledet af professor Dorte Marie Søndergaard. Læs mere om projektet her: <https://exbus.dk/>

⁴ Hansen et al. (2013): 'Når klassekultur tipper over i mobning', s. 47.

⁵ Læs mere om eXbus' definition af mobning her: <https://exbus.dk/omprojektet/>

KAPITEL 1

KØN OG OPDRAGELSE

EN 'RIGTIG' DRENG OG EN 'RIGTIG' PIGE - HVAD ER DET?

Dette kapitel sætter fokus på, at der i Danmark stadig er meget tydelige *lyserøde* og *lyseblå* bokse, som børn skal passe ind i for at være en rigtig dreng eller pige. Men på samme tid mener danske forældre ikke, at køn spiller en rolle i forhold til, hvordan de opdrager deres børn.

Lyserød er en pigefarve. Rigtige drenge spiller fodbold. Der er mange forventninger og ikke mindst holdninger til, hvordan børn skal opføre sig med udgangspunkt i, hvad der passer til deres køn. I dette kapitel belyses forældrenes rolle i opdragelsen i forhold til børns trivsel med deres køn.

Projekt SEXUS, der blev offentliggjort i 2019, og som er den største befolkningsundersøgelse nogensinde af danskernes seksualitet, slog fast, at mange danskere har oplevet, at de ikke har følt sig tilpas med deres køn i løbet af opvæksten eller følt, at måden, de ville leve på, ikke passer ind i samfundets gængse normer for køn.

I undersøgelsen svarer hver femte dansker (19 pct.), at de som barn eller ung har oplevet at have svært ved at leve op til andres forestilling om 'en rigtig dreng' eller 'en rigtig pige'⁶. Dette betyder, at de har oplevet manglende kønskonformitet, fx et skjult 'gruppetes', der får én til at tilpasse sig gruppens normer, forventninger og holdninger til det køn, man er blevet tildelt ved fødslen, altså at leve op til stereotype forventninger til hvordan en 'rigtig' dreng og en 'rigtig' pige opfører sig.

REGLER FOR BØRNS UDSEENDE OG TØJ

I en undersøgelse foretaget af Voxmeter for Sex & Samfund blandt et repræsentativt udsnit af forældre til børn i grundskolen svarer hver femte (20,5 pct.) forælder, at de inden for det seneste år har opstillet regler for sit barn i forhold til udseende og tøj. Fx at drenge ikke må gå med kjole eller ikke at tillade pige at gå med læbestift osv.

Figur 1: Har du inden for det seneste år opstillet regler for dit barn ift. tøj og udseende? Fx ikke tilladt at dreng at gå i kjole, ikke tilladt pige at gå med rød læbestift osv.

Væsentligt flere kvinder (26,6 pct.) end mænd (14,9 pct.) har opstillet sådanne regler for sit barn. Langt flere forældre til piger (26,2 pct.) end til drenge (15,4 pct.) har opstillet regler for børns udseende og påklædning.

Blandt de forældre, der har opstillet regler for barnets udseende eller tøj, svarer knapt to ud af tre (64,1 pct.), at det var fordi barnets tøj eller udseende ikke var passende. Cirka en ud af ti (10,7 pct.) forældre svarer, at det var fordi de var bekymret for, at deres barn ville blive drillet. 14,6 pct. svarer, at det var fordi de var bekymrede for,

at barnet vil vække unødigt opsigt med sit udseende.

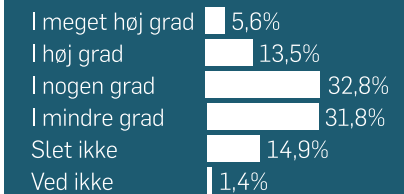
Af de forældre som har svaret, at de har opstillet regler, fordi de ikke syntes, det var passende, er der flere kvinder (67,2 pct.) end mænd (59 pct.). Flere forældre, hvis børn er piger (67,9 pct.) end drenge (62,5 pct.), har opstillet regler, fordi barnets udseende eller tøjvalg "*ikke var passende*".

I kommentarfeltet, hvori forældrene har kunnet uddybe deres svar, svarer flere forældre, at de har opstillet regler for barnets udseende og tøjvalg ud fra begrundelser som fx "*mit barn skal forstå og respektere kønsforskelle*", "*fordi jeg ikke synes at mine piger skal have travlt med at spille voksne*", eller fordi barnet "*ikke skal have kjole på i hverdagen*".

I disse eksempler, som forældrene selv giver, kan vi se, at de regler, de opstiller for deres børn i forhold til udseende og tøj, handler om køn. Dette kan være et udtryk for, at der blandt nogle forældre er klare forventninger til køn, som de ønsker at opretholde eller som de frygter kan påvirke andres syn på deres børn.

Dette står i modsætning til, at knap halvdelen (46,7 pct.) af forældrene svarer, at de slet ikke eller kun i mindre grad forholder sig til barnets køn i deres opdragelse af barnet, fx i forhold til om man overvejer, at der kan være særlige barrierer eller udfordringer for barnet, der knytter sig til barnets køn. Disse pointer kan betyde, at nogle forældre ikke er bevidste om hvilken betydning køn har i deres opdragelse, og at køn fx spiller en rolle, i forhold til hvordan vi vurderer andres, herunder børns, udseende, tøjvalg osv.

Figur 2: I hvilken grad forholder du dig til dit barns køn i din opdragelse af barnet? Fx at du overvejer, at der kan være særlige barrierer eller udfordringer for dit barn, der knytter sig til barnets køn.

Blandt mange af de unge, vi har lavet kvalitative interviews med, er der en tendens til, at de er vokset op med tydelige eller fastlagte normer i forhold til, hvad en *rigtig* dreng og en *rigtig* pige er:

⁶ Frisch et al. (2019): 'Sex i Danmark: Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018', s. 285.

"Da jeg var yngre, blev jeg spurgt 'er du en dreng, eller er du en pige?'. Det syntes jeg faktisk var virkelig træls. Der er en eller anden opfattelse af, at det kun er drenge, der har kort hår, og det er kun piger, der har langt hår. Den der meget traditionelle og kasseformede opfattelse af, hvordan køn skal se ud."

Ung kvinde, 18 år, Jylland.

Flere af de unge har blandt andet også mærket tydelige forventninger til, hvordan drenge og piger skal opføre sig:

"Min forståelse af det, det har altid været sådan, at drenge de skulle vise sig rigtig meget over for pigerne, og hvor stærke de var, hvor seje de var og det ene og det andet."

Ung mand, 19 år, Sjælland.

FORVENTNINGER TIL KØN BEGYNDER I VUGGEN

Børn oplever således i opvæksten, at der i samfundet er tydelige forventninger til, hvordan 'rigtige' drenge og piger skal være. Disse forventninger begynder, ifølge køns sociolog Cecilie Nørgaard, så snart barnet fødes:

"Vi har stadigvæk dominerende kønsopfattelser, som er kønsstereotype og enormt stærke i vores kultur. Det er stadigvæk dem, som er en del af vores institutionaliserede system. Børn er ikke mere end to-tre år, før de har indoptaget de her forestillinger om, hvad det vil sige at være en dreng, og hvad det vil sige at være en pige. Og de begynder at snakke om drengefarver og pigefarver og hele den her binære kønsopfattelse, som er både kønsopdelt og kønsstereotyp."

At børn i toårsalderen har en præference for kønsstereotypet legetøj, bakkes op af forskning på området⁷.

"Meget tidligt kommer køn som kategori til at have en enorm betydning for, hvordan børn begynder at opleve sig selv, og hvordan de oplever andre. Hvilke fællesskaber, de synes, de kan være en del af, og hvilken adfærd, som er accepteret i kulturen osv. Så det bliver meget tidligt et strukturerende mønster i forhold til udvikling af identitet og udvikling af forestillinger om, hvad kan jeg blive, hvem kan jeg forelske mig i, hvad kan jeg tillade mig osv.," siger Cecilie Nørgaard.

At der i en tidlig alder kan være forskel på, hvilke fællesskaber drenge og piger kan deltage i, og hvad man kan gøre på grund af ens køn, afspejles også i vores kvalitative interviews med unge, hvor flere tydeligt beskriver en barndom, hvor det på baggrund af deres køn har været

givet, hvordan de skulle opføre sig eller hvad de skulle interessere sig for.

"I min barndom spillede jeg rigtig meget fodbold, jeg gik også til fodbold i syv år, og jeg tror, det havde været anderledes, hvis det var, at jeg havde været det modsatte køn, uden tvivl. Alle drengene spillede fodbold, og så var man en del af det fællesskab, og så kunne man snakke om det. Jeg havde svært ved at stoppe, fordi det var ligesom at gå ud af et fællesskab, som man har haft i så lang tid."

Ung mand, 19 år, Sjælland.

PIGER FØLER SIG MINDRE VÆRD

Ifølge Cecilie Nørgaard er det, når børn er omkring fem-syv år, at kønede stereotyper og forestillinger, om hvad man kan tillade sig, og hvad man kan blive, sætter sig i børns hoveder, og hvor man får forestillinger, om hvem der er mest værd, og hvad der er mest værd.

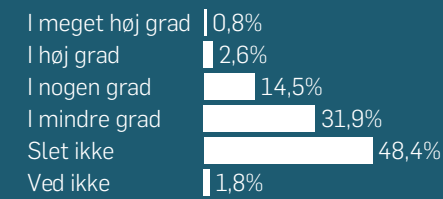
Dette bekræftes af forskning. I et studie fra USA undersøgte forskere betydningen af kønsstereotyper om dygtighed og intelligens blandt børn i alderen fem, seks og syv år. Børnene blev bl.a. fortalt en historie om en klog person, hvor de skulle gætte hvem historien handlede om, og de fik vist billeder af par, hvor de skulle vurdere, hvem der var klogest. Resultaterne viser, at børns forestillinger om dygtighed udvikler sig hastigt i årene fra fem-syv år. De femårige piger og drenge forbandt dygtighed/intelligens med deres eget køn i lige høj grad, men piger på seks og syv år var mindre tilbøjelige end drenge til at se deres eget køn som dygtige⁸.

Forskning indikerer altså, at der er nogle forestillinger og stereotyper om køn, og hvad piger og drenge kan og ikke kan, som påvirker børn i en tidlig alder. Børn bliver selvfølgelig påvirket forskelligt, men det er relevant at se på det kønsmæssige aspekt i dette.

Ifølge Cecilie Nørgaard indoptager piger meget tidligt forventninger om, at de ikke er lige så kloge som drenge, og derfor opsøger de ikke samme udfordrende muligheder, som drenge gør. Den samme kønsopfattelse sætter sig i drenge og betyder blandt andet, at mange drenge tror, de er bedre end de er, og de overraskes negativt over karakterer i skolen. Piger bliver tit overrasket positivt, fordi de som nævnt har lavere forventninger til egne evner.

Men denne opfattelse af, hvordan køn kan være en barriere for børns forståelse af deres eget værd, er ikke udbredt blandt forældrene.

Figur 3: I hvilken grad er du bekymret for, at dit barn har færre muligheder i livet på baggrund af sit køn?

Tværtimod svarer fire ud af fem (80,3 pct.) forældre, at de slet ikke eller i mindre grad er bekymrede for, at deres barn har færre muligheder i livet på baggrund af deres køn. Forældre til piger bekymrer sig heller ikke nævneværdigt mere om pigernes fremtid sammenholdt med forældre til drenge. Kun lidt flere forældre til piger er i meget høj grad eller i høj grad bekymret for barnets fremtid (4,9 pct.) sammenlignet med forældre til drenge (1,9 pct.).

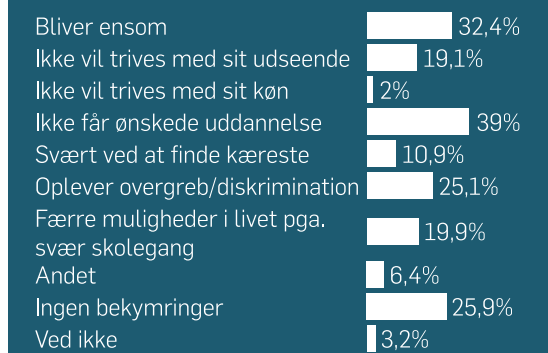
To ud af tre (66,4 pct.) mener i meget høj eller i høj grad, at drenge og piger har de samme muligheder i livet anno 2020. Langt flere mænd (73,6 pct.) end kvinder (58,6 pct.) mener, at drenge og piger i meget høj eller i høj grad har de samme muligheder.

FORÆLDRES BEKYMRINGER

Når vi beder forældrene om at forestille sig deres børns liv ti år fra nu og herefter svare på, hvad de bekymrer sig mest om på deres børns vegne, er det værd at bemærke, at flest forældre bekymrer sig om, at deres barn ikke får den uddannelse, barnet ønsker (39 pct.). Dernæst er der flest forældre, der bekymrer sig om, at deres barn bliver ensomt (32,4 pct.), at deres barn skulle opleve overgreb eller diskrimination (25,1 pct.), at deres barn har færre muligheder i livet pga. en svær skolegang (19,9 pct.), men også at deres barn ikke vil trives med sit udseende (19,1 pct.).

Figur 4: Tænk på dit barn 10 år fra nu. Hvilke af nedenstående bekymringer har du ift. dit barns fremtid? (kan sætte flere kryds)

Det er et paradoks i spørgeskemaundersøgelsen, at mens to ud af tre forældre mener, at drenge og piger har lige muligheder i livet, så er forældrene ikke bekymrede for de samme ting på deres børns vegne, og således relaterer flere af bekymringerne sig på den ene eller anden måde til deres barns køn.

Flere forældre til piger (23,1 pct.) end drenge (12,5 pct.) er bekymrede for, at deres barn ikke vil trives med sit udseende, og flere forældre til piger (29,9 pct.) end drenge (18,8 pct.) er bekymrede for, at deres barn skal opleve overgreb eller diskrimination. Omvendt er flere forældre til drenge (13,1 pct.) end piger (8,1 pct.) bekymrede for, at deres barn vil have svært ved at finde en kæreste, og flere forældre til drenge (22,4 pct.) end piger (17,4 pct.) er bekymrede for, at deres barn har færre muligheder i livet pga. en svær skolegang.

På samme måde kan vi også se, at mødre og fædre ikke er lige bekymrede på deres børns vegne. Fx bekymrer flere kvinder (39 pct.) end mænd (26,3 pct.) sig for, at deres barn bliver ensomt, flere kvinder (28,6 pct.) end mænd (21,9 pct.) bekymrer sig for, at deres barn bliver udsat for overgreb eller diskrimination, og flere kvinder (24,1 pct.) end mænd (14,5 pct.) bekymrer sig for, at deres barn ikke vil trives med sit udseende.

⁷ Campbell et al. (2010): 'Sex-typed preferences in three domains: Do two-year-olds need cognitive variables?'

⁸ Bian et al. (2017): 'Gender stereotypes about intellectual ability emerge early and influence children's interests'

FORÆLDRES ROLLE

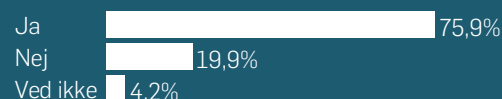
Cecilie Nørgaard betoner forældrenes vigtige rolle i forhold til køn og opdragelse:

"Man kan som forældre bidrage til, at ens børn lærer at tage kritisk stilling til, hvad det er, som omgiver dem, herunder også kønsstereotyper i kulturen. Og vi kan som forældre gøre os umage for at være gode spejlbilleder selv og turde at sige fra og til og i det hele taget være gode rollemodeller".

Forældre skal ifølge Cecilie Nørgaard blive bedre til at tale med deres børn om køn:

"Man skal tale med børn om lige muligheder og give dem følelsen af, at forestillinger om køn ikke skal bremse dem. Jeg tror, der er mange, der har sådan en fornemmelse af, at køn kan man ikke tale med børn om, men det mener jeg er meget misforstået, fordi det kan man sagtens tale med børn om. Og der er faktisk ikke noget, som børn synes er lige så spændende som det, fordi det netop handler om dem selv og den verden, som er omkring dem".

Figur 5: Synes du, at piger og drenge skal opdrages ens? Fx at de har muligheden for at gøre de samme ting og der ikke er specifikke regler for piger og specifikke regler for drenge i opdragelsen.

En ud af fem forældre (19,9 pct.) svarer, at de ikke mener, at piger og drenge skal opdrages ens. Fx at de har mulighed for at gøre de samme ting, og at der ikke er specifikke regler for piger og drenge i opdragelsen. Flere mandlige (24 pct.) end kvindelige (15,4 pct.) forældre mener ikke, at piger og drenge skal opdrages ens.

I feltet, hvori forældre har kunnet uddybe deres svar, svarer flere forældre, at de ikke mener drenge og piger skal opdrages ens ud fra begrundelser som fx "piger skal lege mere, drenge skal have fysiske udfordringer", "piger er piger og drenge er drenge", eller at "drenge skal opdrages med fast hånd, piger med løs hånd".

Cecilie Nørgaard mener, at det vigtigste, man som forælder kan gøre, er at gøre sig umage for at se sit barn og turde fralægge sig kønsstereotype forventninger, som åbenlyst fylder i de fleste mennesker, fordi det er en del af den kultur, vi alle er vokset op i. At turde se sit barn, også når det træder uden for normerne og anerkende det, vil give barnet et godt selvværd og en tro på, at barnet er god nok, som det er, og at barnet kan blive til den person, barnet drømmer om at blive.

I en anden undersøgelse foretaget af Voxmeter for Sex

& Samfund i 2018 blandt forældre til børn i alderen 10-16 år, svarer 9,4 pct. af forældrene, at de synes, det kan være svært at tale med deres barn/teenager om emner relateret til køn, normer og idealer, dvs. fx forventninger til hvordan hhv. piger og drenge er. Samtidig svarer 56,7 pct. af forældrene, at de i mindre grad eller slet ikke føler sig klædt på til at tale med deres barn/teenager om emner relateret til køn, krop og seksualitet.

I vores kvalitative interviews med unge, er der flere unge, der nu ved porten til voksenlivet reflekterer over den barndom og tidlige ungdom, de har haft, og hvordan normer for køn har påvirket dem:

"Desto mere og mere, jeg har lært om det, vil jeg håbe, at sådan nogle kønsroller nærmest bliver, ikke bliver ophævet, men i hvert fald bliver mindre, end hvad de er nu. For kønsroller det kan fx være sådan noget med, at helt fra vi er børn, så er der en eller anden forventning om, at piger de skal lege med barbie dukker, og drenge de skal lege med legetøjslastbiler, et eller andet i den stil. Men som jeg ser det, så kunne det lige så godt gå begge veje, uden at det skal forventes af andre, hvad man gør."

Ung mand, 19 år, Sjælland.

Flere af de unge kvinder, vi har interviewet, har følt, at det var svært at træde uden for normerne om, hvad en 'rigtig' pige er under deres opvækst, fx i forhold til seksualitet:

"Da jeg var yngre, fandt jeg ud af, at jeg nok ikke kun var til fyre. Og det fortalte jeg til min mor, men det syntes hun ikke var superfedt. Jeg kommer fra en meget gammeldags familie, 'det var bare en fase', og 'der skulle jeg bare tie stille'."

Ung kvinde, 18 år, Fyn.

Cecilie Nørgaard nævner flere konkrete værktøjer til eller eksempler på, hvad forældre kan gøre for at blive opmærksomme på den rolle, som normer omkring køn kan spille i opdragelsen:

"Selv helt små børn kan sige 'hvorfor har du kjole på, du er jo en dreng', og så skal man lære sit barn at sige 'jamen det har jeg bare, fordi det kan jeg godt lide', og så i øvrigt have en tro på, at det er fint nok, som det er. Selvom man oplever, at ens dreng er optaget af fx dukker, så er man opmærksom på at anerkende og rose og glæde sig lige så meget over det, som hvis man så, at ens pige var det. Man kan vise historier om mænd i omsorgsfag eller skabe de rollemodeller, som der desværre ikke er mange af i den virkelige verden – endnu," siger hun.

Forskning på området viser, at hjernen er plastisk, men særligt børns hjerner er formbare og plastiske. Den stimulering og udvikling af hjernen, der sker i den tid-

lige barndom, har således en afgørende betydning for et menneskes samlede livsforløb⁹.

Normer for køn kan således have konsekvenser hele vejen op igennem livet. Blandt børn kan det have betydning for "hvem kan jeg lege med" og dermed for udviklingen af relationer, venskaber og netværk. Det kan også have betydning for "hvad kan jeg lege med", altså hvilke sider i barnet bliver udviklet og stimuleret, og det kan så få betydning for, hvad man interesserer sig for rent fagligt.

"Så hvis vi, fra vi er helt små, bliver stimuleret med dukker og omsorgslege og den slags, så udvikler vi også hjernen mere den vej. Man kan se, at drenge bliver givet legetøj, som udvikler deres rummelige-spatiale evner, og derfor er der en sammenhæng med, at der er flest drenge og mænd inden for STEM-fagene¹⁰," siger Cecilie Nørgaard.

Cecilie Nørgaard mener, at der er en klar sammenhæng mellem, hvad det er for nogle kønnede forventninger og biases, vores børn vokser op med, og deraf hvilke udviklingsmuligheder de gives, og hvad det så er, vi ser til sidst i voksenlivet af kønnede problematikker i vores samfund:

"Det at gå ud og have en adfærd, der er anderledes, end hvad de fleste oplever som normalt, det kan være svært for et barn. Det er vigtigt, at man ruster sit barn til, hvad det er for et møde, som det givetvis vil have med virkeligheden. Og ikke lade som om, at den stærkt normative virkelighed ikke findes. Det er meget vigtigt, også for børn, at man gør den synlig og siger det, som det er. Jeg tror, det er vigtigt, at man som forældre – eller for så vidt som professionel, der arbejder med børn og unge – anerkender, at ligestilling og plads til forskellighed stadig er noget, vi arbejder på og som forhåbentlig en dag eksisterer."

⁹ Ringsmose, C. & Dissing El Kabier, J. (2020): 'Små børns hjerneudvikling'

¹⁰ Betegnelsen STEM dækker over: Science, technology, engineering, and mathematics.

FORÆLDRES ROLLE I DAG - HVAD HAR ÆNDRET SIG?

Én ting er at snakke med sine børn om køn, mens børnene stadig leger med Lego. Men hvordan forholder man sig til det, når ens børns liv flytter sig fra de fysiske rammer og ind i digitale universer som TikTok, Instagram og Snapchat?

En rapport fra VIVE viser, at danske børn og unge i dag har et relativt højt skærmforbrug sammenlignet med børn og unge i andre lande, og jo ældre børnene bliver, jo mere tid bruger de foran skærmen. Samtidig er der tydelige kønsforskelle i børn og unges brug af digitale medier, idet pigerne oftest bruger de sociale medier, hvor de kan vedligeholde sociale relationer, mens drengene foretrækker gaming og underholdning¹¹.

Dette viser et stort forbrug af skærme og digitale medier, som forældre måske ikke forholder sig til i hverdagen, og derudover er der nogle klare kønsforskelle i børn og unges brug af digitale medier.

Det er ikke nødvendigvis et problem, at børn bruger digitale medier meget og på forskellige måder, men det kan være relevant som forældre at forholde sig til. Maia Kahlke Lorentzen, som er ekspert i digital ungdomskultur, beskriver en forældrevirkelighed anno 2021, hvor forældre har svært ved at sætte rammer for deres børn og forstå den digitale virkelighed, de navigerer i:

"Børn og unge har både nogle helt andre erfaringer og nogle helt andre typer af relationer med teknologi og med internettet i det hele taget. Og deres forældre har rigtig svært ved at forstå det, de har rigtig svært ved at sætte rammer omkring det, og de har rigtig svært ved at hjælpe dem, når de kommer i problemer med det. Måske også svært ved at se, hvad der er fedt i det. Så det er sådan en underlig moralsk panik, samtidig med at man ikke rigtigt formår at sætte nogle sunde rammer omkring det i særlig høj grad."

Maia Kahlke Lorentzen mener, at det værste, man kan gøre som forælder, er at gribe til forbud mod forskellige digitale platforme:

"Den type reaktion hos forældre gør, at børnene ikke har lyst til at snakke med dem om deres digitale liv, for de ved, at der bare kommer panik og forbud. Man er nødt til at have en nuanceret samtale med sine børn om deres digitale liv, fordi hvis du går ind og viser, at du tager deres telefon eller du fjerner apps, som de bruger til at snakke med deres venner, uden nogen form for dialog, så kommer de bare ikke til dig næste gang."

I interviews med de unge kan vi i nogle tilfælde se en generationskløft mellem forældre og deres børn i forhold

til hvem de taler med om deres liv og problemer:

"Hvis der er noget, så snakker jeg for det meste med mine venner og ikke mine forældre, fordi forældrene ikke forstår så meget, som ens venner gør, fordi vennerne er i den samme situation med skolen og i livet i det hele taget."

Ung mand, 18 år, Hovedstaden.

Den generationskløft hæfter Maia Kahlke Lorentzen sig også ved:

"Generelt så er det anderledes end for deres forældre, fordi deres forældre ikke havde internet, ikke i samme grad i hvert fald, da de voksede op, og børn og unge i dag vokser op med det på en helt anden måde. Så det giver, for det første, sådan en generationskløft, hvor forældrene har meget lidt erfaringshorisont for noget som helst af det, der fylder for deres børn. At børn og unge er digitalt indfødte signalerer også på en eller anden måde, at de har styr på det, og det har de jo ikke nødvendigvis overhovedet. Altså hvem har styr på internettet? Det er lidt ligesom dengang, vi opfandt biler, og så var der ikke nogen færdselsregler endnu, og så kører man rundt, ikke? Internettet er sådan lidt *wild west* stadigvæk."

Maia Kahlke Lorentzen mener, at tilliden til de voksne er afgørende for, hvordan man kan håndtere det, når børn og unge kommer galt afsted på sociale medier. Fx hvis unge piger udsættes for ufrivillig billeddeling eller afpresning som følge af deling af intime billeder:

"I de sager, hvor der faktisk er alvorlige overgreb, deling af nøgenbilleder eller afpresning af unge piger, og hvor pigerne har turdet komme til de voksne med det samme, så er der ikke sket noget, så har afpresseren ikke haft noget at afpresse dem med, så har de jo kunne gå til politiet. Men folk, der fx afpresser børn og unge, de spiller på, at man er mere bange for skammen, og at det kommer ud, end at gøre alle mulige forfærdelige ting ved sig selv."

OPSAMLING

I dette kapitel har vi belyst betydningen af kønsnormer og forventninger til køn i opdragelsen. Vi har set på forældrenes rolle, børns udviklingsmuligheder og påvirkning fra sociale og digitale medier. Vi har set, at knap halvdelen af de danske forældre i vores undersøgelse ikke mener, at køn spiller en rolle i deres opdragelse af deres børn. Dog har hver femte forælder i undersøgelsen opstillet regler om udseende og tøj for deres børn, og en ud af fem forældre mener ikke, at piger og drenge skal opdrages ens.

Forskning og eksperter betoner dog, at der fortsat er nogle stærke og dominerende kønsopfattelser, som er en del af vores system og påvirker børn fra de er helt små. Dette bekræftes af vores interviews med unge, der oplever, at der er nogle fastlagte normer for, hvordan man skal være eller opføre sig, alt efter sit køn. De unge har oplevet, at disse normer har påvirket dem på forskellige måder, og i nogle tilfælde har de følt sig begrænsede i deres muligheder og livsudfoldelse.

¹¹ Ottosen, M. H. & Andreasen, A. G. (2020): 'Børn og unges trivsel og brug af digitale medier', VIVE, s. 6; Børns Vilkår (2019): 'Digital Dannelse i Børnehøjde: Del 3 – Skolebørns liv med digitale medier hjemme og i skolen', s. 11.

KAPITEL 2

KØN I SKOLEN

HVORFOR SKAL EN DRENG GÅ TIL FODBOLD OG EN PIGE KALDES LUDER?

Dette kapitel belyser, hvordan gruppedynamikker i grundskolen og mobning blandt børn og unge er påvirket af køn. Samtidig dykker vi i kapitlet ned i de normer for hhv. drenge og piger, der hersker i grundskolen.

Det er ikke kun i hjemmet, at børns køn spiller en rolle i forhold til deres trivsel. Det er også i skolen, at børn og unge mærker, at deres køn spiller en rolle i forhold til andres forventninger til dem. Disse forventninger kan have betydning for hvilken adfærd og hvilke interesser, der gør, at man passer ind i et socialt hierarki - eller i værste fald kan føre til mobning eller social eksklusion.

Forskellige forventninger til piger og drenge kan komme til udtryk på forskellige måde. Børns Vilkår & TrygFonden finder i en rapport fra 2020, at børn og unge oplever, at der generelt er forskellige forventninger til piger og drenge¹².

Mere konkret oplever piger og drenge fx forskellige forventninger til deres kroppe. En undersøgelse foretaget af Sex & Samfund i 2017 viser, at piger i syvende-niende klasse i langt højere grad end drenge er utilfredse med deres kropsbehåring¹³.

KØNNEDE DYNAMIKKER I SKOLEN

At børn i en klasse i grundskolen ikke blot behandles som børn, men også behandles som et specifikt køn er tydeligt, når man taler med professor på Aarhus Universitet og mobbeforsker Dorte Marie Søndergaard:

"Vi definerer stadigvæk hinanden og derfor også børn ud fra køn. Op igennem børnehaven og skolen lærer man, at man hører til i en bestemt gruppe som enten pige eller dreng. Selvom der mange steder arbejdes med at bløde op, så er det stadig sådan i børnehaver, at drengene tager på tur til brandstationen, pigerne tager på tur til parken for at klappe gederne. Det er stadig sådan i skolen, når der er behov for at inddele klassen, at drengene går til den side, pigerne går til den side. Derfor lærer børn også at lege med børn af samme køn og at tilpasse sig de normer, der hører til hvert køn. Det er et sorteringsystem, og inde i det kommer gruppedannelserne."

Dorte Marie Søndergaard undrer sig over, hvordan det dualistiske eller binære køn stadigvæk kan være så vigtigt at bruge både i forhold til at forstå og sortere børn:

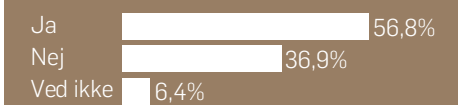
"Det er så tydeligt helt nede fra vuggestuen, altså vi starter i vuggestuen, vi starter faktisk på fødegangen med de blå og lyserøde barselsgaver."

Dorte Marie Søndergaard har som forsker blandt andet beskæftiget sig med dynamikkerne bag mobning i grundskolen og forklarer, at køn spiller en klar rolle i forhold til normer, gruppedannelser og in- og eksklusion i en skoleklasse:

"At høre sammen med dem inden for ens egen kønskategori, det er enormt vigtigt. Og det at leve op til de normer, som er inden for den gruppe, og inden for de undergrupper, der er inden for ens kønskategori, bliver enormt vigtigt, fordi du skal ind og høre til. Og der socialiseres man, så når man laver grupper, så er det altid noget med in- og eksklusion, det er altid noget med, at man laver en yderside omkring gruppen, og man laver en inderside på gruppen. Man forhandler om, hvordan man kan etablere en yderside omkring vores gruppe, som giver os tryghed, og så peger man ud, hvad det kan være, der markerer ydersiden og altså det, der netop ikke hører til. Og selvfølgelig griber man til køn også i sådan nogle processer."

At der i grundskolen er en meget markant opdeling i hhv. drenge og piger, oplever forældrene, der har svaret på vores spørgeskemaundersøgelse, også.

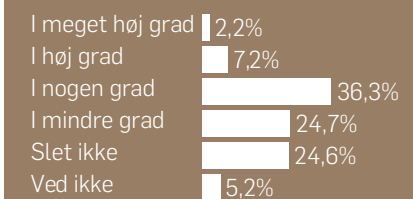
Figur 6: Har du oplevet, at der er kønsopdeling i dit barns klasse? Fx til fødselsdage, til et specifikt fag i skolen osv.

Mere end halvdelen (56,8 pct.) af forældrene har oplevet kønsopdeling i barnets klasse, enten til et fag i skolen eller til børnefødselsdage etc. Flere kvinder (67,6 pct.) end mænd (46,8 pct.) har oplevet kønsopdeling i barnets klasse.

Forældrene er i overvejende grad ikke positivt stemt over for kønsopdelt undervisning. Halvdelen (49,3 pct.) af forældrene mener slet ikke eller i mindre grad, at kønsopdeling af børn er en god idé. Kun cirka en ud af ti (9,4 pct.) mener i meget høj eller høj grad, at det er en god idé.

Figur 7: I hvilken grad mener du, at det er en god idé at opdele børn efter køn i dit barns klasse?

At køn fylder meget, når man går i skole, er en pointe, som går igen i de kvalitative interviews med de unge. Flere giver udtryk for, at de skulle passe ind i en defineret kønsboks i skolen og gøre deres bedste for at passe ind for at undgå mobning eller social eksklusion, sådan som Dorte Marie Søndergaard også beskriver det.

¹² Børns Vilkår & TrygFonden (2020): 'Krop, køn og digital adfærd: Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?', s. 13.

¹³ Sex & Samfund (2017): 'Unge syn på krop og kropsidealer', s. 7.

"I min folkeskole kunne man ikke rigtigt være sig selv, du skulle være en del af en gruppe ... der skulle du jo passe ind. Det var fx hvordan du opførte dig, hvad du gjorde i fritiden, om du tog med til fester i 8.-9. klasse. Du skulle være interesseret i fodbold og alt sådan noget. Jeg har fx gået til fodbold, selvom jeg ikke gad, bare for at kunne snakke med folk."

Ung mand, 18 år, Jylland.

"I folkeskolen i de mindre klasser var jeg ret hurtigt fremme, altså jeg var en af de høje piger hurtigt. Og var også ret stærk, fordi jeg dansede meget. Jeg var stærkere end de fleste piger, så det var tit sådan noget med at slås med drengene og sådan noget, hvor der kunne man godt blive sådan lidt, om pigerne syntes, det var mærkeligt, at man sådan var meget sammen med drengene og sloges med dem, som de gjorde, altså var meget på den måde, som drengene var. Man kunne da godt få sådan nogle kommentarer, også fra drengene, sådan noget "åh Hulk", eller et eller andet, så blev man jo sådan lidt, 'ej det vil jeg jo ikke være'. Det syntes man ikke var rart, man så jo stadig sig selv som en pige."

Ung kvinde, 18 år, Hovedstaden.

"Jeg synes, der er nogle bestemte retningslinjer, som man ligesom skal følge. Nogle bestemte normer og idealer som man i hvert fald bliver nødt til at gå bare en smule efter for at være en del af det fællesskab, der er her i ungdommen."

Ung mand, 19 år, Sjælland.

KØN OG MOBNING

"Køn er jo en del af mobning, og fordi hele miljøet og opdelingen i grupperinger osv. også, men ikke udelukkende foregår gennem køn, så er mobning også noget, der bliver gennemsvivet af alle de normer, som i øvrigt findes."

Sådan siger Dorte Marie Søndergaard om hvordan køn som faktor spiller ind i forhold til mobning. Hun understreger, at det hænger sammen på den måde, at det handler om at gøre køn på den rigtige måde. Man gør køn ved at vise sit kønstilhør gennem det, man interesserer sig for og er god til, hvordan man klæder sig og bevæger sig, og hvem man opsøger at være sammen med. Man gør også køn ved at tage afstand til de 'forkerte' måder at gøre køn på og markere distance, men efterhånden også tiltrækning til det andet køn. Og det er derfra, spændingen samtidig bygges op mellem kønnene, og kommer til

at gribe ind i de måder, man mobber på.

Så hvordan mobber man? Ifølge Dorte Marie Søndergaard kan man fx gøre det ved netop at pege ud, hvem i gruppen der gør køn forkert, går i forkert tøj, ikke har TikTokket på den rigtige måde. I det hele taget alle de ting, som man finder på som påskud for at lave de grupper, man skal høre hjemme i og have tryk i.

Det bakkes op af kønssociolog Cecilie Nørgaard, som arbejder med kønsnormer blandt børn og voksne, at det at falde uden for normerne ofte fører til mistro til børn, blandt andet på grund af mobning:

"De børn, der falder uden for normerne, er dem, der ofte mistrives mest. De stærke normer i vores kultur, som børn i en meget tidlig alder bliver klar over og efterligner, kan vi høre i sproget, når nogens identitet eller adfærd udskammes ved at blive kaldt 'tøsedreng', 'luder', 'bøsse'. Med andre ord, hvis du afviger fra kulturens heteronormative forestillinger, så er du mobbemateriale. Når du afviger fra kønsnormer, så er det der, hammeren falder. Og det er et godt argument for, hvor vigtigt forestillinger om køn og seksualitet burde være i mobbeindsatser."

At mennesker, der falder uden for kønsnormer eller normer for seksualitet, generelt mistrives, understøttes af projekt SEXUS, der bl.a. viser, at homoseksuelle samt biseksuelle mænd og kvinder i markant højere grad end heteroseksuelle mænd og kvinder har udøvet selvskaade eller haft selvmordstanker i løbet af deres liv. Derudover har flere homoseksuelle og biseksuelle mænd og kvinder end heteroseksuelle mænd og kvinder modtaget behandling for et psykisk problem inden for det seneste år¹⁴.

At børns køn kan være på spil i forbindelse med mobning, som både Dorte Marie Søndergaard og Cecilie Nørgaard er inde på, er ikke altid nemt for hverken skole, forældre eller omverden at afkode.

Figur 8: Har du oplevet, at dit barn er blevet drillet eller mobbet på grund af deres køn? Fx at blive kaldt ord som tøsedreng, luder eller andet. Det kan fx være i skolen, til fritidsaktiviteter eller på sociale medier.

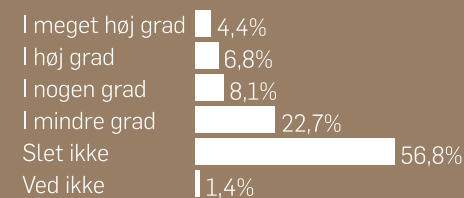

Det er også tydeligt, når vi spørger forældrene. Kun en ud af 20 (5,6 pct.) forældre har oplevet, at deres barn er blevet drillet eller mobbet med sit køn. Der er dog flere forældre med piger (6,9 pct.) end med drenge (3,5 pct.) som har oplevet, at deres barn er blevet drillet eller mobbet med sit køn.

Det kan være udtryk for, at forældre ikke altid ved, at det netop er køn, som er på spil i mobning, men at man måske er mere bekymret for om ens barn bliver drillet

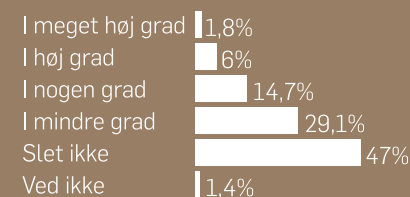
med sin krop eller sit udseende eller andet.

Figur 9: I hvilken grad bekymrer du dig om, at dit barn bliver drillet eller mobbet på grund af sit køn? Fx at blive ekskluderet eller at blive drillet med at være en drengepige eller en tøsedreng eller lign.

Det viser spørgeskemaundersøgelsen blandt forældre også. Kun en ud af ti (11,2 pct.) forældre bekymrer sig i meget høj eller høj grad om, at deres barn bliver drillet eller mobbet med sit køn. Mere end halvdelen (56,8 pct.) af forældrene bekymrer sig slet ikke om dette. Der er dog en del flere forældre med piger (12,8 pct.) end med drenge (8,7 pct.) som i meget høj eller i høj grad bekymrer sig om dette. Der er også en del flere mænd (15,2 pct.) end kvinder (6,6 pct.) som i meget høj eller i høj grad bekymrer sig om dette.

Figur 10: I hvilken grad frygter du, at dit barn på et tidspunkt vil blive udskammet på baggrund af sit køn? Fx at blive kaldt 'slut', 'luder', 'fuckboy', 'billig' af andre børn/unge, at blive hængt ud på sociale medier for at have kysset nogen til en fest, at blive mobbet med at gå i en kort kjole osv.

Kun 7,8 pct. af forældrene frygter i meget høj eller i høj grad, at deres barn vil blive udskammet på grund af deres køn. Fx at blive kaldt 'slut', 'luder', 'fuckboy' eller 'billig' af andre børn/unge, at blive hængt ud på sociale medier for at have kysset nogen til en fest, at blive mobbet med at gå i en kort kjole osv.

Lidt flere kvinder (9,2 pct.) end mænd (6,5 pct.) frygter i meget høj eller i høj grad udskamning af deres børn. Flere forældre med piger (10 pct.) end med drenge (6,1 pct.) frygter i meget høj eller i høj grad udskamning af deres børn.

En lignende undersøgelse fra Voxmeter foretaget for Sex & Samfund i 2019 blandt forældre til børn i alderen 10-16 år viser til sammenligning, at 9,7 pct. af de adspurgte forældre i meget høj eller i høj grad frygter, at deres barn bliver mobbet med sin krop eller sit udseende.

For Dorte Marie Søndergaard er det desuden en væsentlig pointe, at graden af mobning hænger sammen med trygge miljøer og fleksible gruppedannelser:

"Der er ikke nogen tvivl om, at in- og eksklusioner er gennemsvivede af kønethed, men også af etnicitet og social klasse og andre sociale kategorier. Det kan være mere eller mindre stramme systemer for mobning, alt efter hvor meget angst der er i sådan nogle miljøer. På skoler eller i skoleklasser med meget angst og meget utryghed, der vil du typisk se, at hierarkiet bliver enormt vigtigt, og grupperingerne bliver virkelig vigtige for børnene at skabe og orientere sig i. Mens der i skolemiljøer, hvor der er en rimelig tryk, og hvor de voksne er gode til at hjælpe børnene med mere fleksible og skiftende gruppedannelser, er mindre optagethed af in- og eksklusion og hierarkiopbygning. I trygge miljøer af den art, hvor de voksne har arbejdet med at skabe en rummelig kultur i klassen, tåler børnene også nemmere den grad af utryghed der også kan være i det med at skifte grupper. De tåler den, fordi de jo har tillid til, at det her, det skal nok gå, det er ikke fordi, jeg bliver kastet helt ud. Sådan nogle miljøer har ikke de der voldsomme hierarkiske og gruppedannelser eller behov for at manifestere, hvem der er ude og inde bl.a. gennem at mobbe nogle bestemte, så man kan mærke, at man selv er inde. Men altså meget pressede skoler, dårlig tid og manglende overskud til at være sammen med børnene kombineret med en uddannelse, der måske ikke vægter undervisning i at skabe velfungerende klasse miljøer så højt – alt dette giver jo heller ikke særlig gode betingelser for at skabe velfungerende kulturer i skoleklasser blandt børnene."

¹⁴ Frisch et al. (2019): 'Sex i Danmark: Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018', s. 21-22.

SEKSUALISERET OG DIGITAL KULTUR BLANDT ELEVER

At køn, seksualitet og børns liv på de digitale platforme i disse år smelter sammen, er der ingen tvivl om ifølge Dorte Marie Søndergaard.

Hun mener, at de aktuelle debatter om sexismen¹⁵ og seksuelle overgreb afspejler en seksualiseret kultur, som bliver introduceret tidligt:

"Sexisme og seksualiserede hierarkikampe er ikke noget, der kun finder sted på arbejdspladser. Du møder det også i skolen og på ungdomsuddannelserne. Mange vægrer sig måske ved at se den form for udfordringer som en del af skolebørns verden, men det er de jo. Skældsord som bøsse og luder og lebbe er dagligdag for mange børn i skolen. Vurderingerne af hinandens kroppe, af former og størrelse og udvikling, og hvem der nok er lun på hvem, og hvem der bare er for klam osv. Det er alt sammen en del af de sociale interaktioner og gensidige vurderinger, der foregår børnene imellem og kønnene imellem."

Dorte Marie Søndergaard hæfter sig ved, at sex i mange henseender er blevet et imperativ og noget, man definerer sig igennem og kommunikerer igennem:

"Altså at det er sivet ud på den måde i vores kultur og også ned i børnehøjde, det er jo noget, som får enorme implikationer for de små, der vokser op ... Vi har studeret børns digitale liv og mobning gennem en del år, og der ser vi, hvordan mange seksualiserende normer rækker ind i børnekulturen også. Det fælder fx pigerne, der må tilegne sig den seksualiserende selvfremsstilling for at virke seje og attraktive. Forventninger der bygges op omkring trutmund og særlige måder at stå og ligge på som måden, man gør køn rigtigt på som pige på de sociale medier. Så det med at skulle seksualisere sig selv eller fremstille sig selv, altså efterligne det som også er de voksnes seksualisering, det ser vi ret tidligt."

Maia Kahlke Lorentzen, som er ekspert i digital kultur, peger på, at digitalisering spiller en rolle i forhold til hvordan de sociale dynamikker udvikler sig mellem børn og unge:

"Det, der fylder, er deres sociale relationer, som foregår på sociale medier. Det er rigtig meget gaming, det er rigtig meget digital kultur, som de konsumerer på YouTube eller via streamingtjenester, og det gør bare, at deres relationer er så digitale. Det er flettet sammen, og det er ikke fordi, de kun har relationerne online, men det onlinefelt er en del af deres sociale fællesskaber i langt højere grad, og det har forældrene rigtig svært ved at forstå. Vi er vant til at tænke i online og offline som to forskellige verdener."

Dorte Marie Søndergaard peger ligesom Maia Kahlke Lorentzen på, at digitaliseringen blandt andet spiller en rolle i forhold til, at man i dag ikke nødvendigvis kan flygte fra sin position ved at skifte skole eller dyrke andre interesser i sin fritid, da det digitale liv fortsætter, når du går hjem fra skole, og fordi de sociale, digitale bobler og informationer går på tværs af skoler:

"Det er klart, at nu hvor vi har børne- og ungeliv levet gennem de digitale medier, så er der en anderledes udveksling om, hvad der er cool, og hvad der ikke er cool på tværs af skoler og klasser osv., som man måske ikke har haft i samme grad før. Så de forhandlinger om, hvem der bestemmer, og hvordan vi sætter normerne her, som måske tidligere har kunnet have en mere lokal karakter, er åbnet op på en anden måde nu," siger Dorte Marie Søndergaard.

Maia Kahlke Lorentzen forklarer, at den øgede digitalisering, mobning og chikane i disse år smelter sammen, og at den digitale chikane og mobning for mange unge opleves som meget skamfuld, og som noget man ikke taler højt om eller fortæller til forældre:

"Den starter et meget privat sted, og den starter måske ofte med, at man også har gjort noget, altså fx hvis man har skrevet en nederen besked til nogen eller har delt et nøgenbillede, så starter det med skam. Og den starter også med skam over at være social udstødt, skam over ikke at have flest venner, skam over at den populære pige i klassen, hun griner af én og ikke vil tage til ens fødselsdag. Så det er en meget sårbar position, de oplever denne her chikane fra, og det er svært at snakke om."

NORMER FOR DRENGE

"Det hører jo også med til den måde vi har indrettet køn på, at drenge både skal anerkendes blandt andre drenge og desuden som en del af det skal være attraktive for pigerne. For at blive det, så skal de leve op til normer for maskulinitet i forskellige versioner. Hvad det så er, kan variere mellem miljøer. Men det handler meget tit om den der lidt *tough*, lidt cool attitude, og i mange skolesammenhænge er den kombineret med at være ligeglads med det skolefaglige og altså at demonstrere, at man ikke engagerer sig for meget i fagene. Det bliver også opfattet som maskulint at være lidt grænsesøgende, lidt rå, nogle steder meget rå, måske endda at være en som kan slå fra sig. Og så er det helt centralt i mange sammenhænge at kunne mestre humoren, for guds skyld mestre humoren, det er vigtigt. Og når børnene bliver lidt ældre, så skal man mestre alkoholen og gerne være den, der har viden om sex."

Sådan siger Dorte Marie Søndergaard om nogle af de normer for maskulinitet, som drenge skal leve op til. Hun forklarer, at mange drenge i det sociale hierarki bliver

rettet af i deres facon, så de fremstår hårde og mindre reflekterede, end de egentlig er. De bliver præsenteret for måder at gøre drengemaskulinitet på, som kræver, at de *"for at komme til at fremstå maskuline, skæerer ned på empati og sensitivitet, og sanselighed i øvrigt."* Men hun understreger også, at normer for maskulinitet kan variere og være sammensat forskelligt.

Dorte Marie Søndergaard forklarer, at der særligt sker noget i forhold til drenges hierarkisering omkring fjerde-femte klasse. Her ændrer fordelingen sig typisk af, hvem der er oppe og nede i hierarkierne, og den deling cirkulerer også omkring, hvordan man som voksne omsorgspersoner håndterer det seksuelle, der i den alder kommer til at fylde mere og mere:

"Nogle af dem, som har storebrødre, der kan fodre ind med porno og oplysninger om sex og cool måder at behandle piger på, og som leverer et ordforråd, der kan bruges om det der nye, man skal til at håndtere, de kan bevæge sig opad i hierarkierne i nogle typer af miljøer. Mens nogle af dem, der før måske havde tjek på, hvordan vi organiserer lege af forskellige art osv., de kan risikere at ryge nedad i hierarkierne, fordi det nu er sex, der er på dagsordenen, hvis man skal fremstå som dem, der er fremme i skoene. Så der kan ske nogle lidt overraskende skift i drengehierarkierne her på mellemtrinnet."

At der foregår en hierarkisering blandt drenge i skolen, fremgår også af de kvalitative interviews, vi har lavet med de unge. Flere af de unge mænd fremhæver, at det var svært at vise følelser eller træde ud af nogle definerede drengefællesskaber:

"Hvis jeg var dårlig til noget, som alle drengene var gode til, fx fodbold, så ville alle ikke vælge mig. Man følte man var den dårligste, hvis man blev valgt som den sidste."

Ung mand, 18 år, Hovedstaden.

"Jeg kan huske, at jeg havde en idé om, at jeg ikke ville læsse for meget på hos andre mennesker. Så derfor hvis det var jeg endelig følte, at jeg havde brug for at snakke med nogen om det (mobning/drilleri, red.), så ville det som regel være i en mildere form, at jeg ville fortælle dem om det, og i det her tilfælde var det så mine forældre, jeg snakkede med. Sådan overordnet og lidt mindre seriøst, end jeg egentlig selv gik og opfattede, det var."

Ung mand, 19 år, Sjælland.

Det bakker Rasmus Hald Møller, tidligere forperson for ligestillingsorganisationen DareGender, der særligt arbejder med mænd og maskulinitetsidealer, også op om:

"Der er det her ideal om, at man fordi man er mand skal have styr på sine følelser, og at den eneste legitime følelse, der er at vise, tit er vrede. Vi lærer allerede fra tidligt i vores liv, at hvis man græder, så bliver man kaldt en 'tøsedreng' eller 'tudeprins'."

Undersøgelser viser, at flere piger end drenge i børnehaven fortæller det til de voksne, når de er kedede af det, og flere piger synes, at de voksne er gode til at trøste, når de er kedede af det¹⁶. Samtidig oplever drenge i højere grad end piger at få skæld ud af de voksne i børnehaven¹⁷.

Rasmus Hald Møller uddyber:

"Drenge er ikke vant til at få lige så meget emotionel omsorg som piger får. Så vi lærer heller ikke på samme måde at genkende og håndtere svære følelser, og så knækker filmen."

En rapport udgivet af Børns Vilkår og TrykFonden viser også, at det er mindre legitimt for drenge at føle sig stressede og pressede, end det er for piger. Både piger og drenge fortæller, at pigerne i skolen skal være seriøse, rolige og dygtige, mens drenge skal være stærke, mere ligeglads og ikke være svage. Drengene kan især føle sig pressede, fordi de ikke kan vise disse følelser, og det kan dermed også være sværere at bede om hjælp. Undersøgelsen viser, at flere piger end drenge har talt med nogen, hvis de har følt sig stressede¹⁸.

En anden undersøgelse viser, at for drenge kan det at vise følelser eller en form for 'svaghed', eksempelvis det at være dårligere til noget end en pige, blive brugt imod én på en negativ måde¹⁹. Generelt er drenge underlagt normer om at være hypermaskuline, fx ved at fremstå hårde, stærke og at have kontrol over deres følelser, samtidig med at det ikke er legitimt for drenge at vise, hvis de føler sig pressede. Drenge skal kunne holde til mere end piger, og de må endelig ikke græde²⁰.

¹⁵ Sexisme kan være fordomme og/eller diskrimination pba. køn, som kan komme til udtryk som respektløs og nedvurderende adfærd som er relateret til en persons køn. Helt konkret kan der være tale om upassende eller respektløse kommentarer, uønsket berøring/befaling eller seksuelle hentydninger eller opfordringer.

¹⁶ Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM (2017): 'Børnenes syn på børnemiljøet i dagtilbud - Tal fra Dagtilbudstermometeret 2016', s. 6.

¹⁷ Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM (2018): 'Børnenes syn på børnemiljøet i dagtilbud - Tal fra Dagtilbudstermometeret 2017', s. 7.

¹⁸ Børns Vilkår & TrykFonden (2020): 'Skolen og det trygge klassemiljø: Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?', s. 9.

¹⁹ Børns Vilkår & TrykFonden (2020): 'Krop, køn og digital adfærd: Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?', s. 26.

²⁰ *ibid.*, s. 13. og 25.

NORMER FOR PIGER

"Det var rigtig vigtigt, i de yngre klasser i hvert fald, at skulle være tynd, altså det var ligesom det eneste vigtige og det eneste rigtige. Fra fjerde til syvende klasse eller sådan et eller andet, sådan som jeg husker det, så var det det eneste, vi gik op i, og det var det eneste, vi snakkede om. Og nu har vi set det her på internettet, hvor man kan tabe sig så og så meget, og vi var på kur hele tiden og sådan noget. Og det var helt klart en ydre forventning, både fra min omgangskreds, men også fra sociale medier og sådan noget. Det tror jeg helt klart var et ydre pres. Og helt klart også fordi, det var ligesom også det, de andre gik op i, så var det også det, man selv måtte gå op i. Det var helt klart os piger. Jeg kunne aldrig nogensinde leve op til det. Men jeg tænkte ikke, at det var et problem eller noget, at vi ligesom havde den her meget syge tankegang i forhold til kropsidealer, for på det tidspunkt, der var det bare normalt, fordi at alle ligesom snakkede om det."

Ung kvinde, 18 år, Jylland.

I vores interviews med de unge giver mange udtryk for, at der er særlige idealer i forhold til udseende og opførsel, som man særligt som pige skal leve op til. Det bekræfter Dorte Marie Søndergaard også:

"Piger skal se ud på en bestemt måde og balancere, når de kommer op i teenageårene. På et eller andet tidspunkt etablerer der sig en smal sti, hvor de skal være optaget af drenge, og på en eller anden led signalere erotisk interesse for at gøre pige rigtigt. Men de må ikke gøre det for meget. Den sti er meget smal. Falder du til den ene side, så bliver du opfattet som virkelig kedelig og umoden. Falder du til den anden side, så er du en luder. Så det med at finde den balance kan være en stor udfordring, og ikke mindst i mindst i et socialt meget utrygt og turbulent skolemiljø. Og du kan hurtigt blive et mobbeobjekt, hvis måden du manøvrerer på kan bruges som begrundelse for udstødelse. I kampen om placering i hierarkierne bliver det at få adgang til at bestemme, hvor den smalhed lægges, enormt vigtigt."

De unge kvinder, vi har talt med, har også oplevelser med at skulle leve op til bestemte normer for femininitet og at være en 'rigtig' pige:

"Jeg syntes, at det var meget sjovere at være mere vild og voldsom end at skulle sidde og lege med barbie dukker eller sådan noget. Jeg syntes altid, det var meget sjovere ligesom at lege med drenge, hvis man kan sige det sådan. Og selvfølgelig

21 Sex & Samfund (2017): 'Unge syn på krop og kropsidealer', s. 7.

22 Børns Vilkår & TrygFonden (2020): 'Skolen og det trygge klassemiljø: Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?', s. 9.

23 Ibid., s. 30.

var der også mange af pigerne, der også syntes, det var helt vildt sjovt at være med til at spille fodbold og alle de her ting. Men fx sådan noget med udseende, der har jeg i noget tid haft rigtig kort hår og gået i noget ikke særlig feminint tøj, hvis man kan sige det sådan. Der var ligesom i lang tid hvor jeg havde prøvet lidt at flygte fra også at være til piger. Og jeg tror også, at jeg i en periode, der har jeg ligesom haft rigtig meget brug for at have et meget maskulint udtryk, for ligesom på en måde at omfavne, at jeg også var til piger. Det har ligesom været sådan en modsætning."

Ung kvinde 18 år, Jylland.

Også blandt de unge mænd, vi har interviewet, har de lagt mærke til normerne, piger skal leve op til:

"Jeg gik sammen med en (i folkeskolen, red.), og det var en pige, men det var den eneste jeg sådan rigtig kunne snakke med, det var en barndomsven helt fra børnehaven af. Der var mange, der syntes, hun var underlig, fordi hun mere opførte sig som en dreng i stedet for en pige, hvor hun også sagde, hun kunne bare bedre lide at opføre sig som en dreng, fordi mange piger, hun gider ikke gå op i de der stereotypiske ting som at lægge neglelak og glatte hår osv. Hun kunne godt lide at gå op i sig selv, men det var ikke rigtig noget, hun lagde noget i. Og der var der mange af drengene, der var sådan lidt 'ja, det er bare mega underligt', og pigerne der var sådan lidt 'ja, hende snakker vi ikke rigtigt med... Jeg har også lagt mærke til, der har været mange, der har drillet hende."

Ung mand, 18 år, Jylland.

En undersøgelse foretaget af Sex & Samfund i 2017 viser, at piger i syvende-niende klasse i langt højere grad end drenge er utilfredse med deres kroppe. Pigerne er fx mere utilfredse med deres vægt og kropsbehåring end drengene er²¹.

Også Børns Vilkår & TrygFonden finder i en rapport fra 2020, at piger føler, at der er et særligt forventningspres for deres køn²². Rapporten viser ligeledes, at piger generelt set gerne vil være perfekte, og de sammenligner sig selv med hinanden og de urealistiske skønhedsideal-er, der florerer på sociale medier²³.

I en anden rapport udgivet af Børns Vilkår & TrygFonden i 2020, finder de, at piger i sjette og niende klasse oplever et krav om hele tiden at skulle være perfekte, og de føler

sig ikke gode nok²⁴. I undersøgelsen fremgår det, at det at være 'piget' ikke er noget, man som dreng har lyst til at være²⁵. Samtidig er der stærke kønnede stereotyper på spil om, at drenge skal være 'hårde', 'dominerende' og 'tjene mere og forsørge kvinden', hvorimod piger skal 'passe på ting' og 'opføre sig pænt og anstændigt'²⁶, og disse forventninger præger i høj grad børn og unge.

SEKSUALUNDERVISNING

Flere af de unge, vi har lavet kvalitative interviews med, peger på, at de ikke føler, at de får nok viden om køn i skolen. Og at de ikke lærer at udfordre eksisterende kønsidealer og normer for køn.

At den seksualundervisning børn modtager i grundskolen er yderst mangelfuld, bekræftes af en undersøgelse fra Undervisningsministeriet fra 2019²⁷. Undersøgelsen peger på, at selvom seksualundervisning er obligatorisk i grundskolen fra første til niende klasse, er der mange børn, der slet ikke har haft seksualundervisning, og den seksualundervisning børn har fået er i mange tilfælde usystematisk²⁸. Samtidig konkluderer undersøgelsen, at lærerne kun i ringe grad er klædt på til at undervise i seksualundervisning²⁹.

SEKSUALUNDERVISNING

I Sex & Samfund definerer vi seksualundervisning som en normkritisk og dialogbaseret undervisning af børn og unge, hvor der er en åben kommunikation om sex og seksualitet. Undervisningen skal foregå i et trygt læringsrum, og være tilrettelagt specifikt ud fra elevernes erfaring og alder. Der skal være plads til alle uanset elevernes baggrund i forhold til køn, seksualitet, etnicitet, handicap eller religiøsitet, således at elever føler, at der er plads til lige netop deres tanker og følelser omkring sex og seksualitet.

"Måske man skal lave en hel uge, hvor man snakker om hinandens køn og gøre det mindre klamt for de små drenge. Det tager længere tid, hvis man selv skal lære det. Fx mig, jeg syntes, piger var klamme indtil sådan femte-sjette klasse, hvor jeg lærte dem bedre at kende."

Ung mand, 18 år, Hovedstaden.

"Jeg synes, man skal sætte mere fokus på sexundervisning, man får ikke nok at vide i dag. At gøre det man selv har lyst til og føle sig fri i det i stedet for at føle, at man skal please hankønnet, fordi det føler jeg egentlig meget, det bliver til. Det bliver meget sådan noget med, at når man har sex med en fyr, så når han er færdig, så er det slut. Når der er sexundervisning, så får man jo heller ikke at vide, at en kvinde hun egentlig kommer, at der er en kvindelig orgasme, og at det tager længere tid at nå til det klimaks, og det er nogle andre ting, man skal gøre."

Ung kvinde, 18 år, Fyn.

De unge giver udtryk for, at det manglende fokus på emner som køn, seksualitet, normer og krop er noget, der forfølger dem fra grundskolen og hele vejen op gennem ungdomsuddannelserne.

Cecilie Nørgaard betoner vigtigheden af, at al undervisning i grundskolen, på ungdomsuddannelser samt på dagtilbudsområdet, skal være på baggrund af viden om køn og diversitet på alle mulige måder:

"Det skal være en normkritisk forståelse af mennesker og samfund, som ligger til grund for den dannelse, og ikke mindst uddannelse, som foregår af børn og unge. Det vil skabe en forandring i vores samfund. Det er også på den baggrund, som matematikundervisningen gennemføres på, og som klassemøderne skal drives på. Alt hvad der foregår, bør være på en normkritisk, kønsnuanceret baggrund. At man forstår sig på, hvad køn som kategori i et menneskes identitet i virkeligheden betyder – eller måske nærmere ikke betyder."

"Hvis vi vil skabe ligestilling, så skal vi til roden af, hvor barriererne er – og det er ikke mindst de kønsstereotyper, vi skaber fra barnsben, også i daginstitutioner og skoler og reproducerer hele vejen op igennem vores uddannelsessystem. Skoler burde ruste elever til at blive voksne i det demokratiske samfund, som vi har. Og det er lige præcis det, der ikke foregår pt. med den mangelfulde seksualundervisning og ikkeeksisterende normkritiske viden og kompetence fra lærernes side. Vores uddannelsessystem har nøglen til et ligestillet samfund, og den håber jeg snart kommer i brug," siger Cecilie Nørgaard.

24 Børns Vilkår & TrygFonden (2020): 'Krop, køn og digital adfærd: Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?', s. 13.

25 Ibid., s. 25.

26 Ibid., s. 26.

27 Børne- og Undervisningsministeriet (2019): 'Sundheds- og seksualundervisningen halter efter i grundskolen'

28 Als Research (2019): 'Evaluering af Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (SSF)', s. 9-10.

29 Ibid., s. 12.

"Man kan ikke åbne sig op i klassen og så sige 'hey, jeg kan godt lide at tage i byen, og jeg kan godt lide at score drenge', fordi så vil de kigge underligt på dig, det er helt bestemt. Hvis der skulle lægges fokus på det (køn/ligestilling i skolen, red.), så skulle der lægges meget fokus på det at være ung og at have et køn. Og at man kan gå op i forskellige ting, fordi ja, du er en pige, men alle piger går ikke op i de samme ting. Vi har helt forskellige personligheder. Det er bare rigtig, rigtig vigtigt, at man ikke kan have en forventning til et køn. For det ville være det samme som at sige, at alle individer med det køn skulle have den samme personlighed, det er ikke muligt."

Ung kvinde, 17 år, Sjælland.

"Jeg synes overhovedet ikke, der bliver snakket nok om køn og ligestilling i skolen. Det er ret vildt, at vi sådan selv skal finde venner, vi synes, vi kan snakke med det om. Altså jeg er aldrig rigtig blevet mødt af det i skoler. Altså generelt med seksualundervisning synes jeg, også i folkeskolen og sådan noget, altså vi lærte ikke om sex, altså det gjorde vi bare ikke. Vi lærte lige om, hvad menstruation var, og så var det sådan lidt det. Så må man jo bare selv springe ud i det og finde ud af, hvordan det fungerer. Men jeg synes virkelig, det er noget, der skulle oppes på. Også sådan noget bare basic seksualitet og krænkelser og sådan noget, fordi det sker bare hver dag. Jeg synes godt lidt det kunne være i skolesammenhænge, for der samler du jo virkelig alle i forvejen... Altså hvis det netop blev normaliseret på den måde, at det bare var noget, man snakkede om. Så ville det også netop være nemmere for folk at sige nej, at få at vide, at det er okay at sige nej."

Ung kvinde, 18 år, Hovedstaden.

Dorte Marie Søndergaard betoner også lærernes ansvar i forhold til seksualundervisning og køn i skolen:

"Lærerne har et kæmpe ansvar for at skabe en rummelig og god kultur i skolen. Men de kan jo ikke løfte det ansvar uden at være klædt på til det. De har brug for støtte fra deres ledere og fra de politikere, der skaber rammerne for deres arbejde. Man må også tænke på læreruddannelsen, som stadig ikke har noget eksplicit fokus på mobning, og som også kunne blive langt bedre til at støtte nye lærere i at arbejde refleksivt med udvikling af skolekultur og klasse miljøer, som børn kan trives og lære i."

OPSAMLING

Vi har i dette kapitel set på køns betydning for børn og unge i grundskolen med særligt fokus på mobning. Majoriteten af forældrene i vores rapport har oplevet kønsopdeling i deres barns klasse i faglige eller sociale sammenhænge, men halvdelen af forældrene synes ikke, at denne kønsopdeling er en god idé. Kønsopdeling kan betyde, at nogle børn og unge ikke kan gøre det, de egentlig har mest lyst til, fordi de opdeles i grupper efter deres køn.

Ekspertes har betonet, at vi i høj grad stadigvæk definerer børn ud fra deres køn. Børn lærer at høre til gennem deres tilhørsforhold til en bestemt gruppe som dreng eller pige. I skoler med stor utryghed og angst, kan det have store konsekvenser i form af mobning og eksklusion, hvis man ikke passer ind i gruppen eller ikke gør sit køn 'korrekt'. Sociale og digitale medier spiller en stor rolle i børn og unges liv og sociale interaktioner i dag og kan både skabe muligheder og begrænsninger for dem i forhold til normer og forventninger til køn.

Flere af de unge, vi har talt med, har selv oplevet ikke at kunne leve op til at være en 'rigtig' pige eller en 'rigtig' dreng på et tidspunkt i deres skoletid, hvilket i nogle tilfælde har begrænset dem i deres muligheder for at have bestemte interesser eller at være en del af et fællesskab. Her efterlyser de unge mere seksualundervisning, så de kan lære at forstå – og potentielt udfordre – normer og forventninger til køn.

KAPITEL 3

KØN OG UNGDOMSKULTUR

HVORFOR ER EN UNG KVINDE BILLIG, MENS EN UNG MAND ER SEJ, HVIS DE HAR HAFT MANGE SEXPARTNERE?

I dette kapitel forholder vi os til, hvordan vi stadig ser forskelligt på mænds og kvinders seksualitet, hvordan særligt unge kvinder udsættes for slutshaming³⁰ og sexisme, og hvordan kønsnormer og forventninger til køn kan spænde ben for, at unge kan leve det liv og blive de personer, de gerne vil være.

Det er ikke kun derhjemme eller i skolegården, at kønsnormer og forventninger til køn spiller en rolle for børn og unges trivsel. Det er også på spil i forhold til hvordan man kan leve sit ungdomsliv og hvilken uddannelse, man kan tage. De kønsnormer og -idealer, man bevidst og ubevidst skal forholde sig til igennem barndommen, kan have konsekvenser for ungdomslivet.

Når unge kvinder og mænd står overfor at skulle vælge en ungdomsuddannelse, er det tydeligt, at køn spiller en rolle. Generelt vælger flere drenge end piger en erhvervsuddannelse, mens piger oftest søger mod de gymnasiale uddannelser. I 2020 valgte mere end dobbelt så mange drenge som piger en erhvervsuddannelse³¹.

En ny rapport fra Institut for Menneskerettigheder viser, at de danske erhvervsuddannelser er stærkt kønsopdelte, og der opstår derfor såkaldte mande- og kvindefag, hvilket fortsætter ind på arbejdsmarkedet. Rapporten viser, at der er et større frafald blandt elever, hvis køn udgør en minoritet på uddannelsen, og samtidig har elevernes køn indflydelse på deres trivsel på uddannelserne, hvis deres køn er minoriteten³², fx hvis man er ung mand på frisøruddannelsen eller ung kvinde, der uddanner sig som tømrer.

FORSKELLIGE SYN PÅ DRENGES OG PIGERS SEKSUALITET

En rapport fra VIVE udgivet på foranledning af Ligestillingsministeriet i 2018 viser, at 18-årige piger og drenge generelt er lige seksuelt aktive, men de oplever, at piger og drenge omtales og vurderes forskelligt³³.

Fx bliver seksuelt aktive piger med skiftende partnere mødt med fordømmelse, mens drenge "hyldest for den samme praksis"³⁴. Drenge oplever et pres for at debutere seksuelt og at få seksuelle erfaringer, mens det i mindre grad gør sig gældende for pigerne. Piger med stor seksuel erfaring har oftere psykiske lidelser/får psykologbehandling end piger med nogen eller ingen seksuel erfaring. Denne forskel er der ikke for drenge med henholdsvis meget og lidt seksuel erfaring. Derimod kan man se, at

drenge, der ikke er debuteret seksuelt, er lidt mere ensomme, end drenge, der er debuteret³⁵.

Undersøgelsen viser dermed, at både unge kvinder og mænd bliver påvirket af særlige forventninger til deres køn, og at køn kan være begrænsende både for piger og drenges muligheder, blot ofte på forskellig vis.

Disse forventninger oplever de unge, vi har interviewet, også:

"Hvordan man er over for fyre og meget sådan noget med antal sexpartnere, der bliver man dømt rigtig meget stadigvæk. Man skal ikke have så mange (partnere, red.), og man skal ikke være så nem. Jeg synes meget, det er drenge, der snakker om, at piger er billige, hvis de har været sammen med så og så mange. Jeg har aldrig oplevet, at de (drenge, red.) er blevet dømt for det.... Jeg synes lige præcis det der med det seksuelle, det er bare latterligt, for det gør jo ikke nogen forskel på, hvor meget jeg er værd, hvor mange jeg har været sammen med. Jeg føler, at nogle af mine veninder har holdt sig tilbage, har passet på, fordi det er en skamfuld ting på en eller anden måde."

Ung kvinde, 18 år, Fyn.

Projekt SEXUS fra 2019 viser også en markant forskel i mænds og kvinders vurdering af sexlivet. Næsten ni ud af ti mænd mener, at et godt sexliv er vigtigt, mens det kun er lidt over syv ud af ti kvinder. En tredjedel af mændene har det seneste år haft lyst til sex mindst én gang dagligt. Det samme gælder mindre end ni pct. af kvinderne³⁶.

67 pct. af de danske mænd onanerer mindst én gang om ugen, mens tallet for kvinderne er på 30 pct. 96 pct. af alle mænd og 87 pct. af kvinderne har prøvet at onanere, men blandt personer med en partner ønsker 31 pct. af mændene og 23 pct. af kvinderne ikke, at deres partner skal vide, at de onanerer. Og knap hver tiende skammer sig over at onanere³⁷.

Undersøgelsen viser således, at der er en større frihed og åbenhed omkring onani blandt drenge end blandt piger, og det kan have betydning for, hvor mange der onanerer. Der hersker en forestilling om, at unge mænd onanerer, mens unge kvinder ikke nødvendigvis gør det. Det kan være med til at påvirke de unge, der orienterer sig meget

³⁰ 'Slutshaming' er det fænomen, at særligt piger og kvinder hænges ud, bliver udskammet og nedvurderet pba. deres sexliv, antal sexpartnere og/eller deres seksuelle adfærd osv. Det kan rent praktisk komme til udtryk i form af nedsættende skældsord såsom 'luder', 'slut' osv.

³¹ Børne- og Undervisningsministeriet (2020): 'Hvad vælger eleverne, når de forlader grundskolen efter 9. og 10. klasse i 2020?', s. 3-4.

³² Institut for Menneskerettigheder (2020): 'Minoritetskøn på erhvervsuddannelser', s. 5-6.

³³ Dahl et al. (2018): 'Unge opfattelser af køn, krop og seksualitet', VIVE, s. 9.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid., s. 9-10.

³⁶ Frisch et al. (2019): 'Sex i Danmark: Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018', s. 11.

³⁷ Ibid., s. 12.

imod, hvad der er 'normalt' at gøre.

Et amerikansk forskningsprojekt publiceret i 2014 fandt ud af, at når unge kvinder rapporterede, at de var seksuelt tilfredse, så betød det i stort omfang, at de var tilfredse, fordi deres mandlige partner var tilfreds³⁸. Spurgte man de unge mænd om det samme, så var svaret, at de var tilfredse, fordi de havde ejakuleret³⁹.

Rasmus Hald Møller, tidligere forperson for ligestillingsorganisationen DareGender, nikker genkendende til det kønnede syn på seksualitet, og at kønsnormer spiller ind på ens seksualitet:

"Mænds seksualitet, eller heteroseksuelle mænds seksualitet, er helt vildt begrænset; der er et meget snævert syn på den. Der er det her ideal om, at vi mænd skal være meget promiskuose, og maskulinitet er virkelig meget hængt op på, ikke engang hvor meget sex, du har, men hvor mange, du har sex med," siger han.

SLUTSHAMING

Gennem et kønnet sprog skaber vi normer for køn og – potentielt begrænsende – kønsstereotyper. På baggrund af vores definition af mobning som et fænomen, der favner bredt og bl.a. involverer et fokus på nye kommunikationsteknologier, så undersøger vi både børn og unges sprog 'i virkeligheden' og online/digitalt.

Som citaterne ovenfor antyder, spiller de forskellige syn på unge mænds og kvinders seksualitet en rolle i forhold til deres plads i det sociale hierarki, deres omdømme og popularitet. Unge kvinder oplever, at piger kan blive *slutshamet*, altså blive kaldt nedsættende begreber, som fx 'luder' eller 'billig', hvis de har en adfærd som en anden person opfatter som uanstændig⁴⁰. Det kan være, hvis de fx poster billeder af dem selv med lidt tøj på eller poster noget 'privat', men det bliver ikke set som negativt, hvis en dreng gør det. Drengene med skiftende partnere kan blive kaldt 'fuckboy' eller 'player', hvilket de unge oplever som et udtryk for overfladiskhed og manglende evne til at forpligte sig, men man bliver ikke slutshamet, hvis man er en ung mand⁴¹.

"Kvinder har en ret til at være sammen med dem, de har lyst til at være sammen med. Det er ikke kun mændene, der har en eller anden forskruet sexlyst, men det er også kvinderne, der sagtens kan være sådan "nu har jeg altså lyst til at være sammen med ham der, og så gør jeg det", og så uden, at man bliver dømt på det. Men folk de dømmes så meget, det er jo latterligt."

Ung kvinde, 18 år, Fyn.

Den negative bedømmelse af unge kvinder, der er meget seksuelt aktive, kommer fra både unge kvinder og unge mænd⁴². Selvom man sammenligner unge kvinder og unge mænd, der er nogenlunde lige seksuelt erfarne, er der en form for normativ ulighed, der sætter forskellige standarder og normer for unge kvinder og unge mænd⁴³.

Nogle unge gør aktivt modstand mod normer, der sætter seksuelt aktive unge kvinder eller seksuelt uerfarne unge mænd i bås. Men som det tydeligt fremgår af de interviews, vi har foretaget med unge, så er det svært at gøre op med de eksisterende normer for den kvindelige seksualitet:

"Hvis en dreng går i byen og har det pissesjovt med rigtig mange piger, så sker der ikke så meget, så er det mere sådan, det er sejt, ikke. Men hvis en pige gør det, så bliver der set ned på det. I min fortid var jeg meget i byen, og jeg var meget løs på tråden, og det mistede jeg rigtig meget respekt på omkring mine jævnaldrende. Da jeg gjorde det, så havde jeg ikke noget problem med det, og jeg har ikke noget problem med, at jeg har gjort det. Men dengang så mistede jeg rigtig meget respekt fra dem, jeg gik i skole med, fordi jeg gjorde det, og fordi de ikke kunne forstå hvorfor. Jeg vidste godt, hvad jeg var værd, jeg havde bare ikke lyst til en kæreste, jeg ville bare gerne ud at have det sjovt."

Ung kvinde, 17 år, Sjælland.

GRÆNSER OG KØN

De forskellige normer, der hersker i forhold til mænds og kvinders seksualitet, har også en betydning i forhold til, hvordan mange unge oplever grænseoverskridende adfærd eller har svært ved at afkode andres grænser.

En rapport fra Aalborg Universitet og Københavns Universitet udgivet i 2017 med støtte fra Det Kriminal-

præventive råd viser, at de fleste seksuelle overgreb bliver begået mod unge under 19 år⁴⁴. Det er særligt unge kvinder, der i Danmark udsættes for seksuelle krænkelse og overgreb, og det er typisk – men ikke entydigt – mænd, der begår overgrebene⁴⁵. Undersøgelser viser, at det kan være svært for de unge at afkode sociale spilleregler særligt i potentielt seksuelle sammenhænge, og en afvisning af seksuelt samvær kan variere alt efter konteksten⁴⁶.

De unge, vi har talt med, giver også eksempler på, at de oplever grænseoverskridende seksuel adfærd:

"Til fester kan man lige blive klasket i røven eller sådan blive bagt lidt for meget på, selvom man egentlig siger nej, sådan nogle ting. Men jeg synes altid, jeg har været ret god til at sige fra, så går jeg bare. Men så er der jo nogen, der tager dårligt imod det nej."

Ung kvinde, 18 år, Hovedstaden.

Ifølge Rasmus Hald Møller spiller forventningerne til køn en stor rolle i forhold til de aktuelle sager om seksuelle overgreb:

"Når man har en kultur, hvor mænds værd dømmes på vores evne til at finde sexpartnere, og hvor mænd samtidig i høj grad lærer at objektivisere kvinder, så er det jo en cocktail på overgreb. Når man har en dynamik, hvor kvinder i høj grad har ét forhold til grænser, og mænd har et andet forhold til grænser, så kan det gå ud over dem begge. For der er også rigtig mange mænd, der oplever overgreb. Som mænd er vi nødt til at have en snak om grænser. Ikke kun andres, men også vores egne. Som mænd lærer vi, at vi skal være de udfarende og initiativtagende, og at vi skal være de grænsesøgende, mens kvinder lærer, at de skal være mere tilbageholdne og grænsesættende. Når din forventede tilgang til flirt bliver så forskelligartet alt efter dit køn, så er det klart, at der sker misforståelser og derved overgreb i det omfang, vi ser. Både fordi mænd så ofte ikke forstår kvinders behov for at sætte grænser, men også fordi kvinder og mænd slet ikke tænker på manden som en, der også kunne have grænser, der kunne overskrides," siger Rasmus Hald Møller.

En af de unge kvinder, vi har talt med, kan også fortælle om at blive objektiviseret af unge mænd:

"Når jeg har været i byen med mine veninder, er jeg blevet taget på og har fået at vide, at der ikke var nogen, der kunne koncentrere sig om det, jeg sagde, fordi man kunne se min kavalergang, alle sådan nogle ting. Jeg er blevet meget sådan objektiviseret på baggrund af min krop. Det har været siden sådan noget ottende-niende klasse, da man begyndte at gå til fester, men også bare sådan generelt i skolen, da drengene ligesom også begyndte at komme i puberteten. Nogle gange har jeg konfronteret folk med det, og andre gange har jeg ligesom bare været helt i chok over, at nogle af mine klassekammerater kunne finde på at være sådan, og så har jeg ikke sagt noget til det. Jeg forstår ikke helt, hvorfor vi ikke lærer noget mere om den slags (køn, seksualitet osv.), fordi det ligesom er en rigtig vigtig del af vores samfund at kunne både respektere andre og andres grænser og at vide hvordan man ligesom skal gebærde sig socialt også. Jeg synes faktisk, at det kunne vi sagtens blive meget bedre til at under-vise i, i skolen."

Ung kvinde 18 år, Jylland.

Ekspert i digital ungdomskultur Maia Kahlke Lorentzen understreger ligesom Rasmus Hald Møller, at der er kønnede dimensioner i grænseoverskridende adfærd:

"Vi ved, at når man begynder at være seksuelt aktiv, så er digitale medier også en integreret del af det. Man sender nøgenbilleder, man flirter, man møder folk online, og det giver et ekstra lag af risiko for rigtig mange kvinder, fordi at det at få delt nøgenbilleder er så udbredt, det er så almindeligt. Der er en kultur blandt unge, både drenge og piger, hvor at man deler andres nøgenbilleder, fordi det er 'grineren', eller man viser det til sine venner. Og så er der samtidig en ekstrem udskammingskultur, altså hvis du får delt intime billeder eller oplysninger, så er det dig selv, der er dum."

Maia Kahlke Lorentzen forklarer, at det samtidig er den kultur, der har betydet, at vi har oplevet sagskomplekser som fx Umbrella-sagen⁴⁷, om hurtcore⁴⁸ eller afpresning, fordi "... de unge er bange for at få delt deres nøgenbilleder eller være dem, der bliver hængt ud. Der er også en mobbekultur omkring det, det kunne vi også se med Umbrella, altså der er nogle af dem, der er blevet dømt som er sådan "hvad, hvorfor det, ej det er da ikke så slemt" (...) og 'hold kæft hvor er hun dum hende der'."

Maia Kahlke Lorentzen lægger vægt på, at det at søge

44 Heinskou et al. (2017): 'Seksuelle krænkelse: Omfang og karakter', s. 17.

45 ibid., s. 44.

46 ibid., s. 65.

47 Med Umbrella-sagen henvises til en sag afgjort ved Højesteret i 2019 hvor over 1.000 unge blev sigtet for ulovlig deling af voldsomme og seksuelt krænkende videoer efter børnepornografi-paragraffen.

48 Begrebet 'hurtcore' er en sammentrækning af de engelske ord 'hurt' og 'hardcore' og dækker over en ekstrem form for pornografi, der ofte involverer nedværdigelse, ydmygelse og tortur af ofret som påføres smerte og skader. Hurtcore foregår ofte over sociale medier, hvor ofre tvinges til at gøre ting mod deres vilje. Læs mere på Red Barnets hjemmeside: <https://redbarnet.dk/sletdet/lovgivning/hurtcore/>

38 McClelland (2014): "What do you mean when you say that you are sexually satisfied? A mixed methods study", s. 86

39 ibid., s. 88.

40 Dahl et al. (2018): 'Unge opfattelser af køn, krop og seksualitet', VIVE, s. 34.

41 ibid., s. 10 og 66.

42 ibid., s. 67.

43 ibid., s. 80.

grænser i det hele taget er en del af ungdomskultur, hvor man som ung også skal frigøre sig. Alt det, som de voksne, lærerne og ens forældre siger, at man ikke må, det bliver for mange unge spændende at prøve af. Det gælder selvfølgelig også for digital adfærd:

“Sjove ting på internettet er tit grænseoverskridende og grænsesøgende, og det passer rigtig godt med, at det er sjældent, at de er i stand til det her med at analysere og gennemskue lige denne her situation, hvem træder du på, hvem sparker du på, er det sjovt for dem også, hvad laver du sjov med. Der er helt klart noget grænsesøgende adfærd, som man kan prøve af på nettet, fordi det er nemmere lige at skrive et eller andet, men som potentielt har nogle meget vildere konsekvenser end at komme til at sige 'møgkælling' til en fra skolen eller fra klassen, fordi man lige skulle prøve det der ord... Her kan du skrive det i en gruppe, hvor der så potentielt lige pludseligt er 100 mennesker, der ser det. Det bliver udstillet for publikum på en helt anden måde. Det er en ret udbredt kultur; man er medløber, man er *bystander*, man deltager en lille smule, man er med til at opretholde det.”

Maia Kahlke Lorentzen giver udtryk for, at det, der særligt gør sig gældende for den form for chikane, mange unge oplever og modtager, kommer ud af nogle sociale gruppedynamikker, hvor køn spiller en rolle. Hun peger på, at kønnene ikke er ligestillet i forhold til at deltage i den offentlige debat:

“Der er forskel på hvilken type chikane, man får, alt efter hvilket køn, man har. Kvinder bliver i langt højere grad chikaneret på deres køn, og mænd bliver chikaneret på deres holdninger, medmindre de har en eller anden form for minoritetsidentitet, så bliver de chikaneret på den, fx hvis de er en etnisk minoritet, eller hvis deres seksualitet eller kønsidentitet udgør en minoritet. Og det samme med kvinder sådan set, du bliver chikaneret på at være kvinde, men hvis du er transkvinde, så bliver du også chikaneret på at være transkvinde, eller hvis du går med tørklæde, så bliver du chikaneret på at være muslim. Så det ved vi gør sig gældende som et generelt fænomen.”

Maia Kahlke Lorentzen hæfter sig også ved, at køn spiller en rolle i den digitaliserede kultur både blandt børn, unge og voksne, fx i forhold til at blive hængt ud på nettet:

“For de unge er det en blanding af, at det tit er nogen, altså fx nogen fra klassen, der ikke kan lide dig, ham der du var sammen med eller hende der, du var sammen med, lægger en video ud af det på nettet eller et eller andet, men så kommer det hurtigt bredt ud, fordi internettet er, som det er. Der er fx nogle grupper, hvor der sidder unge, der deltager i udskamning eller noget, hvor de tænker 'det er sjovt', men der er hundredetusinde, der sidder og ser det. Så det er meget mere personligt. Digital chikane fx i forbindelse med debatter, handler meget om, at folk er vrede over dine holdninger, men hvis du så er kvinde, så bruger de det imod dig, så sender de dig en

voldtægtstrussel. Hvis du er en mand, så kan du blive kaldt en 'landsforræder’.”

KØNSNORMER OG DIGITAL UNGDOMSKULTUR

Som afsnittet ovenfor pointerer, er det svært ikke at forholde sig til digitalisering, når man taler om ungdomskultur, for kan man overhovedet tale om en virkelig verden og en digital verden, når man prøver at forstå ungdomskultur anno 2021?

Nej, lyder det fra Maia Kahlke Lorentzen:

“Man kan overhovedet ikke adskille den 'virkelige' verden og det digitale. Altså unges samtaler handler om ting, der foregår online, det handler om oplevelser, de har haft online, det handler om spil, eller det handler om kulturelle, digitale begivenheder, det handler om, hvad nogen har postet i går, og 'så du det', og 'hvorfor likede du det ikke', og 'hvad var der her'. Altså det er fuldstændig flettet sammen, de ved jo godt, at det foregår på deres telefon, og deres samtale kan være om noget andet, men vi kan ikke adskille det. Vi kan ikke adskille det længere.”

Maia Kahlke Lorentzen betoner samtidig, at de unge har nogle meget kønsopdelte kulturer vedrørende internetforbrug og sociale medier; om hvordan man er på dem, hvordan man skal fremstille sig selv, hvilke platforme, man bruger mest, hvilken type indhold, man konsumerer, hvad man selv lægger op osv.:

“Det er stadigvæk ekstremt kønsopdelt... Det bliver måske mere kønnet i og med, at man bruger sociale medier, som spiller rigtig meget på køn. Pigerne konsumerer livsstil, makeup, beauty; drengene, gaming, science, politik. Det er virkelig opdelt, drengene bruger i højere grad YouTube, og de bruger i højere grad det indhold, der er længere og kræver mere koncentration. Hvor det for pigerne er kort, det er en makeup tutorial, pigerne er langt mere på Instagram og TikTok, hvor de fx laver dansevideoer; hvor det sjove, fx meme content, det er i højere grad noget, drenge benytter sig af.”

Dette bliver bakket op af forskning, som viser, at medier generelt kan være med til at fastholde kønsulighed ved fortsat at præsentere stereotype og opdelte verdener for piger og drenge⁴⁹. Eksempelvis er kvindelige karakterer i medier, film osv. for børn ofte hyperseksualiserede fra en tidlig alder med et ekstremt fokus på udseende. De 'performer' deres femininitet gennem afslørende tøj og beklædning, og de fremstilles ofte som meget følsomme og fokuserede på deres fremtræden. Samtidig viser de ingen interesse for STEM-fagene, men har i stedet fokus på husligt arbejde, hvilket kan påvirke piger til ikke at have disse interesser. Fremstillinger af mandlige karakterer står i modsætning hertil. De fremstilles ofte som hypermaskuline med fokus på styrke og muskler og en

interesse for teknologi og våben fx. De fremstår ofte som rationelle, modige og aggressive, og de viser ikke følelser eller sårbarhed⁵⁰.

At piger ofte anvender TikTok til dansevideoer kan relateres til forskning som viser, at musikvideoer ofte viser stærkt seksualiserede repræsentationer af kvinder. Musikvideoer er ofte en stor del af unges hverdag⁵¹, og derfor kan disse fremstillinger af kvinder i høj grad påvirke piger og unge kvinders måde at fremstille sig selv på, på sociale medier som fx TikTok.

Børns Vilkår & TrygFonden finder også i en rapport fra 2020, at der er forskel på hvordan piger og drenge fremstiller sig selv på sociale medier. Hvor piger skal iscenesætte sig selv og fremstå 'perfekte', skal drenge gerne fremstå mere 'ligeglade'⁵².

OPGØR MED KØNSNORMERNE

I dette kapitel har vi beskrevet, hvordan forventninger til køn og kønsideal stadig spænder ben for både børn og unge, men er de unge samtidig i gang med at tage et opgør med normerne for køn?

Noget kunne tyde på det, både ifølge de eksperter, vi har talt med til denne tematiske rapport og ifølge de unge, vi har talt med.

Christian Groes, der er lektor på Roskilde Universitet og forsker i emner som ungdomskultur, seksualitet, køn og grænser, mærker i sin forskning et paradoks: Blandt unge er der et øget behov for frihed og åbenhed i forhold til køn og seksualitet, og på samme tid er der blandt dem selv og rundt om dem et stort fokus på grænsesætning og et opgør med en sexistisk kultur:

“Der er et øget fokus på både grænser på den ene side, det er jo det, som også MeToo-debatten handler om, altså hvilken adfærd der egentlig er i orden, også blandt de unge,” siger Christian Groes og fortsætter:

“Der er også en søgen efter øget frihed, altså at bryde med nogle grænser, regler og normer. Der er en større åbenhed i forhold til fx det her med seksuelle præferencer, altså der er i nogle segmenter blandt unge en søgning efter en frigørelse fra tidligere normer. Fx har der været en del snak om det panseksuelle her på det seneste som er et andet fokus, hvor det ikke er specifikt kønnet, som det er mennesket, man bliver tiltrukket af. Det er hvorvidt det andet menneske er tiltrækkende uafhængigt af specifikt køn, som det handler om, eller som der er fokus på. Det er jo en måde at udvide normerne eller grænserne for hvordan man ser på begær og tiltrækning.”

Det bliver ifølge Christian Groes til et paradoks:

⁵⁰ Lemish, D. & Götz, M. (2017): 'Beyond the Stereotypes? Introduction', s. 11.

⁵¹ Götz, M. & Rodriguez, A. E. (2017): 'I Just Want to Look Good for You. Stereotypes in Music Videos and How to Overcome the Self-Evident Sexism in Germany', s. 119-120.

⁵² Børns Vilkår & TrygFonden (2020): 'Krop, køn og digital adfærd: Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?', s. 48.

“Der er en ny måde at identificere sig på, en ny måde at tale om ens begær og seksualitet og identitet på. Det ene handler om at afgrænse, hvad der er acceptabel seksual adfærd, og det andet handler om at frigøre sig og at skabe et større frirum for seksuel adfærd. Der er nogen, der vil mene, at de to ting ikke hænger sammen, men jeg synes, det virker som om, at en del unge har en god måde at håndtere de to ting på, som noget der hænger sammen fremfor at være noget, der udelukker hinanden.”

Sådanne tendenser findes også hos de unge:

“Mig og mine veninder havde været på pub, og så var der bare kommet nogle fyre over og bare givet os gratis shots, uden at vi overhovedet havde spurgt om det eller noget som helst. Og så sagde jeg det bare til en af mine venner, og så var han også bare sådan 'årh det er så nemt at være pige, man kan bare få gratis drinks'. Altså det var ikke noget, vi bad om, det kan vi ikke gøre for sker. Så sådan nogle ting, hvor man ikke rigtig kan bryde med, eller hvor det sådan, at alle andre på en måde bliver ved med at overlevere de der forventninger til, hvem der er piger, og hvem der er drenge, og hvad man så skal gøre, fordi man er dét køn. Det kan godt være lidt irriterende, synes jeg.”

Ung kvinde, 18 år, Hovedstaden.

“Det er ikke en nødvendighed, at man som mand skal være ufatteligt robust og så lidt feminin som overhovedet muligt og meget maskulin, det er bare ikke en nødvendighed. Der er da ting, selv jeg gør i dag, som stadig nok vil betegnes som værende maskulint, men der er så sandelig også ting, som førhen ville være betegnet som feminint. Fx at gå med neglelak, det ser jeg en del venner er begyndt at gøre on and off bare for sjov skyld, hvor man tilbage i tiden aldrig nogensinde ville tænke tanken. Også sådan noget med øringer, der er mange drenge, jeg kender nu, som har øringer, inklusiv mig selv.”

Ung mand, 19 år, Sjælland.

Som de unge giver udtryk for, er der et øget fokus på at udvide opfattelsen af den måde, man kan være mand eller kvinde på. Det bekræfter Christian Groes. Han kan i sin forskning se, at der er en tendens til, at man kan gøre sit køn på mange flere måder, end man har kunnet før – eller det er i hvert fald dér, mange unge gerne vil

hen, siger han:

"Hvordan kan man være mandig på en anden måde, end man kunne før, uden at miste anerkendelse eller uden at miste værdi, også på datingmarkederne i forhold til det andet køn? Hvor meget plads er der til at være en mand, der ikke lever op til de gamle idealer eller har nogle nye værdisæt eller nye måder at udtrykke sig på, er der ligesom plads til det? Og det lader til, at der er en efterspørgsel efter det. Altså at man fx som mand kan gå med neglelak eller lege med kønsidentiteten uden at blive sat i en eller anden bestemt bås... Så det ikke handler om, at man er det ene eller det andet, men at man kan flyde mellem kategorierne."

Christian Groes siger samtidig, at der er nogle klassiske kønsidealiser, som kan være svære at bryde ned, fordi de sidder så dybt i kønsstrukturen. Fx i forhold til hvor dominerende man som ung mand eller dreng skal være for at få opmærksomhed blandt kvinderne eller pigerne. Der er også den klassiske idé om, at man som mand skal råbe højt, og at man skal søge opmærksomhed, men hvordan kan man være ung mand og stadig møde unge kvinder, uden at man skal være klassisk dominerende og råbe højt, spørger Christian Groes og håber på, at de unge selv finder svaret.

"Jeg tror da, det ligger i en, hvordan man er feminin på den rigtige måde. Jeg kan godt mærke, når jeg er sammen med fyre, så er jeg da anderledes, end når jeg er sammen med piger. Altså jeg prøver mere at være en mere feminin version af mig selv. Og det er bare noget, der sker. Det er selvfølgelig lidt anstrengende, at man føler, man holder nogle ting inde. Jeg ville ikke føle, jeg bare kunne prutte og bøvse og sådan noget, hvis jeg var sammen med fyre på samme måde, som jeg ville føle jeg kunne med mine veninder. Det er bare sådan noget, der ligger til, at det gør piger ikke. Det er også noget, jeg er opmærksom på, at jeg gør, og jeg prøver da også at bryde med de ting, men det er bare svært."

Ung kvinde, 18 år, Hovedstaden.

Også Rasmus Hald Møller har i sit arbejde med særligt unge mænd kunnet mærke, at der er et opgør med gældende normer for maskulinitet på vej, mens han samtidig lægger vægt på hvad han kalder *maskulinitetens paradoks*:

"Der er lidt det her paradoks, fordi det er rigtig svært for mange mænd at sige fra over for snævre normer for køn. Dels fordi de ikke reflekterer over de forventninger, der stilles til dem som køn, det er vi ikke vant til, og så dels fordi, det ikke er typisk maskulint at anerkende, at man er underlagt normer og strukturer, og endnu mindre maskulint er det at sige fra over for dem. Det bliver maskulinitetens paradoks, at den gør sin egen forandring og

nyskabelse meget, meget svær."

Rasmus Hald Møllers erfaring med de unge mænd er, at mange maskuline relationer ofte ikke rummer den mere sårbare samtale:

"Der er jo mange idealer for køn, og de binder sig ind i hinanden, men et stort af dem, det er det her med robusthed og stabilitet. Den maskuline mand har styr på tingene og er stoisk i sin tilgang til livet. Fx i en familiesammenhæng forventes det typisk af én, at man skal være klippen, som de andre kan læne sig op ad. Og det er også fint nok, det er jo en god ting at være. Det er jo det, der er med mange af de her idealer; de er jo fine, problemet er bare, at man bliver forkert, når man så ikke kan leve op til dem. Det er også en fin egenskab at være en leder, men det bliver til konflikt med vindere og tabere, når alle i drengegruppen skal være en leder for at kunne bevise deres maskulinitet."

Samme tendens finder vi hos de unge:

"Jeg har også snakket med vennerne omkring, at 'uh det er hårdt at være en mand, at VI skal score en kvinde, og så skal VI gøre arbejdet bagefter, når hun skal med hjem, og uh hvor er det hårdt' osv. Og så har vi egentlig bare sådan jeket med pigerne, eller de har kunnet mærke, at det bare er for sjov, og så har de bare grinet af det, og så har vi bare jeket videre på den. Der har ikke været noget sådan decideret diskrimination, sådan at I SKAL gøre sådan."

Ung mand, 18 år, Jylland.

"Det er også sådan noget med tøj. Altså jeg kan faktisk ret godt lide sådan noget lidt oversize tøj, men så kan man godt lidt få sådan nogle kommentarer nogle gange fra drenge, 'åh har du overhovedet nogle former?' eller sådan noget. Ikke fordi jeg skjuler det, men bare fordi, det er det, jeg synes, der er rart at gå i. Og hvis der så er nogen, jeg skal imponere, så tager jeg noget tætsiddende på eller noget nedringet eller et eller andet, fordi at jeg går ud fra, at det er det, en fyr vil have. Jeg går for det mest bare i det tøj, jeg har lyst til, og jeg føler jo også, jeg gør mere ud af mig selv, når ikke går i det, jeg altid går i. Man tænker lige over, hvis man skal være sammen med nogen, man skal imponere, så tror jeg ikke, jeg ville tage det tøj på, jeg føler mig aller mest komfortabel i."

Ung kvinde, 18 år, Hovedstaden.

Rasmus Hald Møller mener, at vi skal have mange flere samtaler om hvilke normer, der bliver stillet for ma-

skulinitet, for når vi lærer at genkende dem, så kan vi også sige fra overfor dem, når det er aktuelt:

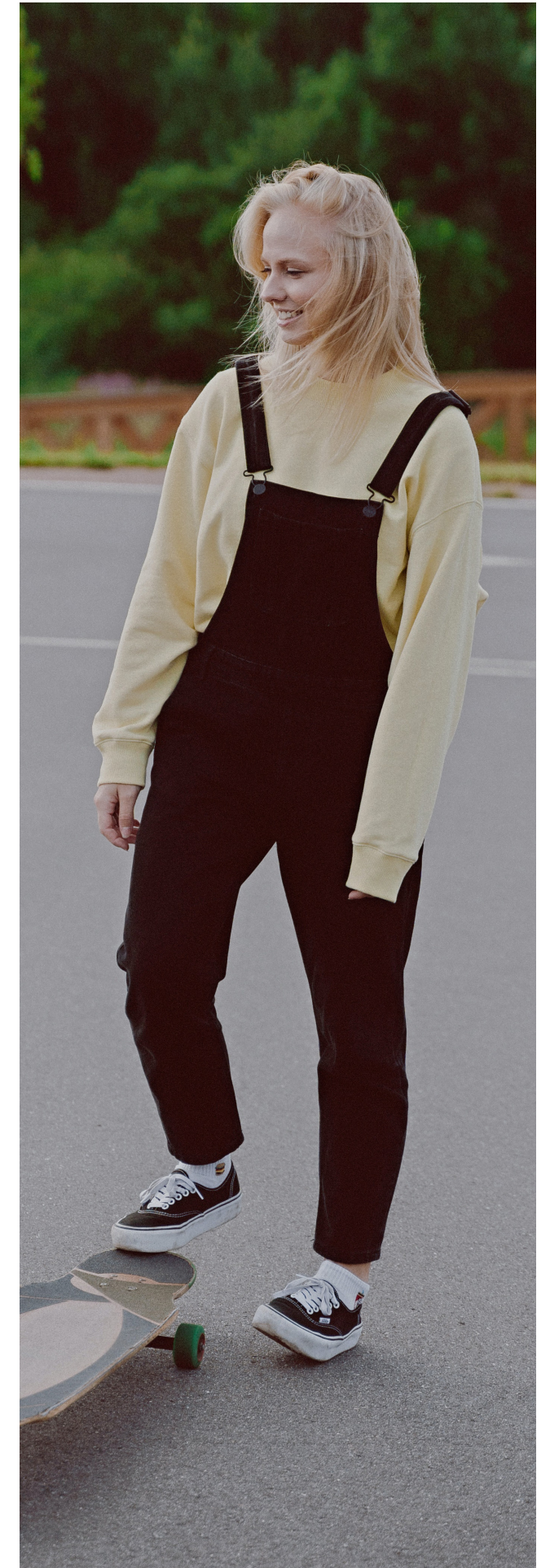
"Vi skal kunne gøre den samtale om køn til et mindre fjendtligt sted at være, og vi er nødt til at anerkende, at der er rigtig mange mænd, der ikke har fået det korrekte sprog med sig til at deltage i den samtale... Det samme er tilfældet, når vi snakker om de snævre normer, der er for, hvordan man kan være mand, for det er også noget, der i høj grad bliver opretholdt af mænd – ikke kun, men i høj grad. Det er jo af drengene, at du bliver udskammet, hvis du skiller dig ud, eller du græder eller tager barsel eller et eller andet."

"Hvis der har været et eller andet, hvor man har følt, at fx jeg har lavet mere under sex i stedet for min kæreste, så har vi jo snakket om det. Der har altid været et lige punkt på det punkt. Og egentlig også bare det der med, at det er ikke kun hende, der står i køkkenet, det er heller ikke mig, der skal gøre alle tingene, bare fordi hun er en kvinde, og hun bliver gravid på et eller andet tidspunkt. Vi er stadigvæk fælles om tingene, og hun laver mad, jeg laver også mad, vi laver mad sammen. Der er slet ingenting, eller det er mig, der går på arbejde, fordi hun skal være derhjemme overhovedet intet. Det snakker vi om, hvis det er, vi føler, det bliver en overbelastning. At vi ikke skal leve op til de gamle vaner osv."

Ung mand, 18 år, Jylland.

På samme vis mener Maia Kahlke Lorentzen, at hun i sit arbejde kan se et spirende opgør med forventningerne til køn, men at det opgør samtidig rummer potentielle konflikter:

"Jo mere der kommer af brud med kønsroller, som pludselig siger, 'nej, du behøver faktisk ikke at være sådan som dreng, du kan selv bestemme, du kan gøre alt muligt', jo mere skaber det en ekstrem usikkerhed for nogen andre. Den usikkerhed kanaliseres over i noget indhold på digitale platforme, som så er mere ekstremt, og som gør grin med eller ser ned på dem, der bryder med kønsrollerne og forstærker nogle meget stereotype idéer om, hvordan drenge skal være, og hvordan piger skal være. Det kan være rigtig populært, fordi det giver nogle simple forklaringer på komplekse problemer, som man har, når man prøver at finde sin identitet som ung. Så er det nemt at finde den gennem kønsfortællinger, som fx 'du skal være sådan her, fordi du er en dreng' eller 'du skal være sådan her, fordi du er en pige'."

OPSAMLING

I dette kapitel har vi stillet skarpt på køn og ungdomskultur for at afsøge, hvilke normer og forventninger der er til unge i forhold til køn og seksualitet. Normer for køn påvirker unge på mange parametre, eksempelvis når de skal vælge en ungdomsuddannelse, eller når de indgår i sociale fællesskaber.

Selvom unge kvinder og mænd generelt er lige seksuelt aktive, så vurderes de forskelligt. Piger og unge kvinder oplever at blive udsat for slutshaming eller at blive nedvurderet, hvis de har mange sexpartnere, mens unge mænd ikke oplever dette. De unge, vi har talt med, oplever også, at piger bliver set som billige eller mister respekt fra andre, hvis de har mange sexpartnere. Til gengæld oplever drenge og unge mænd et stort pres for at være seksuelt aktive eller være den, der tager initiativet. Dette bakkes op af eksperter, der fortæller, at forventninger til kønnene bl.a. betyder, at drenge og unge mænd forventes at være grænsesøgende og at have mange seksuelle partnere, mens piger og unge kvinder i stedet skal være de grænsesættende og mere tilbageholdende.

Det er især unge mennesker – og primært unge kvinder – der udsættes for grænseoverskridende seksuel adfærd i Danmark, hvilket de unge også beretter om. Dette kan bl.a. skyldes, at de unge har svært ved at afkode hinandens sprog og grænser. Når de unge bliver seksuelt aktive, bruger de i stor stil sociale og digitale medier, hvilket kan gøre det endnu mere komplekst at forholde sig til andre og skabe gode relationer online. De unge har nogle forholdsvist kønsopdelte kulturer på sociale og digitale medier, og derfor er det vigtigt at klæde børn og unge bedre på til at snakke om køn, grænser og seksualitet i en mere og mere digital virkelighed.

METODE OG DATA

I dette afsnit præsenterer vi de metodiske overvejelser og den data, der er udgangspunktet for rapporten.

METODISK UDGANGSPUNKT

Vi har i denne tematiske rapport ikke haft til formål at foretage en udtømmende, videnskabelig undersøgelse. I rapporten er vi kommet med eksempler og erfaringer i forhold til kønsulighed i Danmark, og alle disse pointer kan have indflydelse på unges liv på forskellige måder. Vi forsøger ikke at tegne en kausal sammenhæng mellem kønsnormer og bestemte konsekvenser. I stedet ønsker vi at undersøge forskellige erfaringer med køn i børn og unges liv for at blive klogere på, hvad der er på spil i forhold til deres muligheder for at kunne være dem selv. Rapporten er skrevet ud fra en journalistisk formidlende vinkel, og den præsenterede empiri er udvalgt til at understrege analytiske pointer som hænger sammen med Sex & Samfunds politiske holdninger i forbindelse med Uge Sex og vores generelle arbejde for at skabe en verden, hvor alle kan være dem, de gerne vil være.

KVANTITATIV DATA

De kvantitative data i rapporten er baseret på en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Voxmeter for Sex & Samfund. Undersøgelsen er foretaget blandt et repræsentativt udsnit⁵³ for hele den danske befolkning over 18 år målrettet danske forældre til børn i alderen 6-15 år, dvs. grundskolealderen. Dataindsamlingen er foretaget i oktober måned 2020, og der er indsamlet svar fra 1.006 respondenter.

Undersøgelsens resultater anvendes i rapporten som deskriptiv data, som giver os et unikt indblik i forældres oplevelser med køn og opdragelse. For at kvalificere denne data, anvender vi ligeledes to typer af kvalitativ data: ekspertinterviews og interviews med unge.

KVALITATIV DATA

EKSPERTINTERVIEWS

For at få nogle kvalificerede bud på, hvad der er på spil i forhold til køn og ligestilling i dag, har vi talt med fem eksperter og forskere. Disse eksperter er udvalgt ud fra en betragtning om at have et bredt fokus på køn og ligestilling i forhold til opdragelse, mobning og ungdomskultur. Vi har foretaget kvalitative interviews med eksperterne enten telefonisk, over Zoom eller som fysisk møde i perioden september-november 2020. Alle interviews er semistrukturerede og er baseret på samme metodiske fremgangsmåde, uanset hvordan de rent praktisk er udført. De fem interviews med eksperter anvendes som citater løbende i rapporten opdelt efter forskellige emner.

VI HAR TALT MED:

- Cecilie Nørgaard, uddannelses- og køns sociolog i virksomheden Mangfold

- Christian Groes, lektor og kønsforsker på Roskilde Universitet
- Dorte Marie Søndergaard, professor og mobbeforsker, DPU - Aarhus Universitet
- Maia Kahlke Lorentzen, ekspert i digital ungdomskultur hos Cybernauterne
- Rasmus Hald Møller, tidligere forperson i ligestillingsorganisationen DareGender

INTERVIEWS MED UNGE

For at få et indblik i konkrete erfaringer og oplevelser relateret til køn og ligestilling har vi talt med syv unge i alderen 17-19 år fra forskellige steder i Danmark. Disse semistrukturerede kvalitative interviews er foregået telefonisk i perioden oktober-november 2020.

Rekrutteringen af de unge er foregået via Facebook-annoncering målrettet unge i perioden 8-14. oktober 2020. Det var angivet i annoncen, at Sex & Samfund søgte personer, der havde lyst til at snakke med os, om hvordan det er at være dem. Derudover stod der, at man fik et gavekort til biografen som tak for deltagelsen. Ved at rekruttere unge gennem Facebook kunne vi sikre os at tale med forskellige unge i hele landet.

146 unge tilmeldte sig, og vi tog derefter kontakt til nogle af de unge med henblik på et kvalitativt interview. Indledningsvis havde vi kun begrænsede informationer om de tilmeldte i form af navn, telefonnummer og mailadresse, og derfor tog vi kontakt til flere unge ud fra en pragmatisk kategorisering ud fra køn og geografi. Dernæst fik vi kontakt til syv unge, der gerne ville deltage i individuelle telefoninterviews. Udvælgelsen tog udgangspunkt i at sikre en vis diversitet i forhold til geografi, alder, kønsidentitet, seksualitet og etnicitet. Med denne udvælgelse har vi ikke forsøgt at tilstræbe repræsentativitet, men har ønsket at tale med en mangfoldig gruppe af unge mennesker om deres oplevelser og tanker om køn og ligestilling.

De unge blev selvfølgelig lovet fortrolighed og fuld anonymitet i rapporten, og de gav samtykke til, at vi ved brug af deres citater i rapporten kun skriver deres kønsidentitet, alder og geografisk placering (opdelt i: Jylland, Fyn, Sjælland og Hovedstaden). Såfremt noget i deres citater kunne kompromittere denne anonymitet, er dette skrevet ud af citaterne. Ud fra en etisk overvejelse om ikke at sætte vores informanter i en sårbar eller udsat position har vi ikke inddraget citater eller fortællinger, som vi i særlig grad fandt personlige eller sårbare.

Citater fra disse interviews er medtaget i rapporten som eksempler og erfaringer til at understøtte den kvantitative undersøgelse og interviews med eksperter. Citaterne skal ikke ses som repræsentative for alle unge i aldersgruppen, men der er tale om levede liv og erfaringer, som kan hjælpe os med at forstå, hvordan det er at være ung i dag.

⁵³ Der er bl.a. taget højde for respondenternes køn, alder, geografi og uddannelsesniveau.

LITTERATUR

- Als Research (2019, januar): 'Evaluering af Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (SSF)'. Evalueringsrapport. Udarbejdet af Als Research for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.
- Bian, L., Leslie, S.-J., & Cimpian, A. (2017): 'Gender stereotypes about intellectual ability emerge early and influence children's interests'. *Science*, 355 (6323): 389-391.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2019, 18. januar): 'Sundheds- og seksualundervisningen halter efter i grundskolen'. Lokaliseret d. 9. december 2020 på: <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2019/jan/190118-sundheds--og-seksualundervisningen-halter-efter-i-grundskolen>
- Børne- og Undervisningsministeriet - Styrelsen for It og Læring (2020): 'Hvad vælger eleverne, når de forlader grundskolen efter 9. og 10. klasse i 2020?' Notat.
- Børns Vilkår (2019): 'Digital Dannelse i Børnehøjde: Del 3 – Skolebørns liv med digitale medier hjemme og i skolen'. Rapport udarbejdet i samarbejde med Medierådet for Børn og Unge med støtte fra TrygFonden.
- Børns Vilkår & TrygFonden (2020): 'Pres og stress. Krop, køn og digital adfærd: Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?'.
- Børns Vilkår & TrygFonden (2020): 'Pres og stress. Skolen og det trygge klasse miljø: Hvordan mindsker vi presset på børn og unge'.
- Campbell, A., Shirley, L. & Caygill, L. (2010): 'Sex-typed preferences in three domains: Do two-year-olds need cognitive variables?' *British Journal of Psychology*, 93 (2): 203-217.
- Dahl, K. M., Henze-Pedersen, S., Østergaard, S. V. & Østergaard, J. (2018): 'Unge opfattelser af køn, krop og seksualitet'. Rapport fra VIVE - Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd iværksat på foranledning af Ligestillingsafdelingen under Udenrigsministeriet.
- Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM (2017): 'Børnenes syn på børnemiljøet i dagtilbud - Tal fra Dagtilbudstermometeret 2016'.
- Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM (2018): 'Børnenes syn på børnemiljøet i dagtilbud - Tal fra Dagtilbudstermometeret 2017'.
- eXbus - Exploring bullying in schools (2020): 'Om projektet'. Forskningsprojekt på DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse på Aarhus Universitet finansieret af TrygFonden. Lokaliseret d. 9. december 2020 på: <https://exbus.dk/omprojektet/>
- Frisch, M., Moseholm, E., Andersson, M., Andresen, J. B. & Graugaard, C. (2019): 'Sex i Danmark: Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018'. Statens Serum Institut & Aalborg Universitet.
- Götz, M. & Rodriguez, A. E. (2017): 'I Just Want to Look Good for You: Stereotypes in Music Videos and How to Overcome the Self-Evident Sexism in Germany'. I: Lemish, D. & Götz, M. (red.) 'Beyond the Stereotypes? Images of Boys and Girls, and their Consequences'. Göteborg: Nordicom, s. 119-130.
- Hansen, H. R., Henningsen, I. og Kofoed, J. (2013): 'Når klassekultur tipper over i mobning'. I: Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (red.) 'Mobning gentænkt'. København: Hans Reitzels Forlag, s. 21-54.
- Heinskou, M. B., Schierff, L. M., Ejbye-Ernst, P., Friis, C. B. & Liebst, L. S. (2017): 'Seksuelle krænkelser: Omfang og karakter'. Rapport udarbejdet i et samarbejde mellem Aalborg Universitet og Københavns Universitet med data fra Kantar Gallup. Projektet er finansieret af Det Kriminalpræventive Råd.
- Institut for Menneskerettigheder (2020): 'Minoritetskøn på erhvervsuddannelser: En analyse af frafald og trivsel på kønsdominerede uddannelser'.
- Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (2009): 'Mobning – sociale processer på afveje'. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lemish, D. & Götz, M. (2017): 'Beyond the Stereotypes? Introduction'. I: Lemish, D. & Götz, M. (red.) 'Beyond the Stereotypes? Images of Boys and Girls, and their Consequences'. Göteborg: Nordicom, s. 9-17.
- McClelland, S. I. (2014): "'What do you mean when you say that you are sexually satisfied? A mixed methods study'. *Feminism & Psychology*, 24 (1): 74-96.
- Ottosen, M. H. & Andreasen, A. G. (2020): 'Børn og unges trivsel og brug af digitale medier'. To analysenotater fra VIVE - Viden til Velfærd, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Red Barnet (u.å.): 'Hvad er Hurtcore?' Lokaliseret d. 10. december 2020 på: <https://redbarnet.dk/sletdet/lovgivning/hurtcore/>
- Ringsmose, C. & Dissing El Kabier, J. (2020): 'Små børns hjerneudvikling – Det ved vi om...'. Frederikshavn: Dafolo Forlag A/S.
- Sex & Samfund (2017): 'Unge syn på krop og kropsidealer: En undersøgelse fra Sex & Samfund'.

